

РЕШЕНИЕ

Бори авылы

КАРАР

2018 елның 19 марты

№ 6

**Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының Борис авыл жирлеген
төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында**

2003 елның 06 октябрдәгә "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясы нигезендә, Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының Борис авыл жирлеге территориясендә тулаем төзекләндерү объектларын чиста һәм тәртиптә тотуга бердәм таләпләр билгеләү максатларында Әлки муниципаль районының Борис авыл жирлеге советы **КАРАР ИТТЕ:**

1. Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының Борис авыл жирлеген төзекләндерү буенча кушымтада бирелгән кагыйдэләрне яңа редакциядә расларга.

2. Үз көчен югалткан дип танырга:

- Борис авыл жирлеге Советының 2017 елның 17 июнендәгә

"Борис территориясендә төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында" 9 номерлы карарын

- Борис авыл жирлеге Советының 2017 елның 26 июлендәгә « Борис авыл жирлеге Советының 2017 елның 17 июнендәгә "Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының Борис авыл жирлеген төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында» 9 номерлы карарына үзгәрешләр кертү хакында» 15 номерлы карарын.

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми сайтында һәм Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының Борис авыл жирлеге Уставы билгеләгән тәртип нигезендә махсус мәгълүмат стендларында бастырып чыгарырга.

4. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көннән үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үз өстемдә калдырам.

Совет рәисе,
Татарстан Республикасы
Әлки муниципаль районы
Борис авыл жирлеге башлыгы:

Г.В.Самарина

**Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының Борис авыл жирлеген
төзекләндрерү кагыйдәләре**

I. Гомуми нигезләмәләр

1. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндрерү кагыйдәләре - муниципаль хокукый акт, ул Россия Федерациясе законнары һәм Россия Федерациясенен башка норматив хокукый актлары нигезендә, шулай ук Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндрерү буенча чаралар исемлеген, муниципаль берәмлек территориясен төзекләндрерү буенча чаралар исемлеген, аларны үткәрүнен тәртибен һәм ешлығын билгели.

2. Әлеге кагыйдәләр барлык физик һәм юридик затларның оештыру-хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә үтәве мәжбүри.

3. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндрерү кагыйдәләре түбәндәге мәсьәләләренә жайга сала ала:

1) гомуми файдаланудагы территорияләренә тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;

2) фасадларның тышкы төре һәм биналарның, корылмаларның киртәләү конструкцияләре;

3) төзекләндрерү элементларын проектлау, урнаштыру, тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләрен башкарганнан соң;

4) биналарны, төзелешләренә, корылмаларны архитектур яктыртуны да кертеп, муниципаль берәмлек территориясен яктыртуны оештыру;

5) торақ пунктлар чикләрендә урнашкан газоннарны, чәчәкләкләрне һәм үләнчел үсемлекләр биләгән башка территорияләренә төзү, тоту, торгызу һәм саклау тәртибен кертеп, муниципаль берәмлек территориясен яшелләндрерүне оештыру;

6) муниципаль берәмлек территориясендә мәгълүмат урнаштыру, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары, вывескалар белән күрсәткечләр урнаштыру;

7) балалар һәм спорт мәйданчыкларын, хайваннарны, парковкаларны (парковка урыннарын), кече архитектура рәвешләрен урнаштыру һәм тоту;

8) жәяүлеләр өчен коммуникацияләр, шул исәптән тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмақлар оештыру;

9) күрсәтелгән территориядә инвалидларның һәм халыкның башка аз мобильле төркемнәренен тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итү максатларында муниципаль берәмлек территориясен төзекләндрерү;

10) муниципаль берәмлек территориясен, шул исәптән кышкы чорда, жыештыру;

11) яңгыр сулары агып төшүне оештыру;

12) жир эшләрен уздыру тәртибе;

13) яқындагы территорияләр этәлегендә биналар, төзелешләр, корылмалар, корылмалар, жир кишәрлекләре (мондый йортлар чикләрендә төзелмәгән яисә төзелмәгән күпфатирлы йортлардагы урыннарның милекчеләреннән һәм (яисә) башка законлы хужаларыннан тыш) катнашу, шул исәптән финанс, милекчеләре һәм (яисә) башка законлы хужалары;

14) Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртип нигезендә янәшәдәге территорияләренен чикләрен билгеләү;

15) муниципаль берәмлек территориясен бәйрәмгә бизәү;

16) муниципаль берәмлек территориясен төзекләндрерү чараларын гамәлгә ашыруда гражданның һәм оешмаларның катнашу тәртибе;

17) муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә үтәлешен тикшереп торуну гамәлгә ашыру.

4. Территорияләргә төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеше һәм жир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дөүләт стандартлары, жирлекнең Генераль планы, Жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документациясе нигезендә гамәлгә ашырыла.

5. Әлеге Кагыйдәләр жирлек территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын жыюны, алып китүне, транспортировкауны, утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыру буенча мөнәсәбәтләргә жайга салмый.

Төп төшенчәләр

6. Әлеге кагыйдәләргә гамәлгә ашыру максатларында түбәндәгә төшенчәләр кулланыла:

жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендә һәм аларда урнашкан яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл полотносы, юл өслеге һәм шуңа охшаш элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын - саклагыч юл корылмаларын, ясалма юл корылмаларын, житештерү объектларын, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

фасадның архитектур үзенчәлекләре - бинаның фасадның, шәһәр төзелеше мохитенә конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыра торган аермалы характеристикалары (стиль һәм композицион бөтенлек, ритм, ярашлылык һәм пропорциональ булу, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансы);

фонсыз конструкцияләр - тышкы мәгълүмат чараларын эзерләү ысулы, корылма аерым хәрәфләрдән, билгеләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан тора;

территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрендә билгеләнгән чаралар комплексын гамәлгә ашыру эшчәнлегә, ул гражданның яшәү шартларының уңайлылыгын тәмин итүгә һәм арттыруга, муниципаль берәмлек территориясенә санитар һәм эстетик торышын яхшыртуга, торак пунктлар территорияләрен һәм мондый территорияләрдә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләргә, жир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, корылмаларны, территорияләргә карап тотуга юнәлдерелгән;

вертикаль яшелләндерү - биналарның фасад өслекләрен һәм корылмаларны, шул исәптән балконнарны, көймәләргә, галереяларны, терәк стеналарын һ.б. куллануны, аларда стационар һәм мобил яшел утыртмаларны урнаштыру өчен;

витрина - фасадның бер өлешен биләп торучы тоташ пыялалау рәвешендәгә проем (тәрәзә, витраж);

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзә - жирлекнең тышкы образын формалаштыручы биналар һәм жирлек территорияләргә фасадларының архитектур-сәнәгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

яктыртуның тышкы ысулы - мэгълүмати конструкцияне яктырту ысулы, ул вакытта мэгълүмат кыры аңа юнэлтелгән утның еракта урнаштырылган чыганагы белән яктыртыла;

квартал эчендәге (жирле) юл - магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына таба транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу - юлларның, хужалык проездының, тротуарның бөтен киңлегенә сыйфатлы асфальт түшәмәне торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның ундырышлы катламын торгызу, газ үләннәре чәчелү һәм бозылган яшел үсентеләр утырту тырмасы астына газлар ремонтлауны, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон - махсус сайлап алынган үләннәр орлыклары чәчелә торган, ул утырту өчен фон, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенә мөстәкыйль элементы булып тора, шулай ук табигый үлән капламы;

жирлек территориясе - муниципаль берәмлек чикләре чикләрендәге территория; мэгълүматны тапшыруның динамик ысулы - мэгълүматны электрон чыганақлардан файдаланып тапшыру ысулы һәм мэгълүматны алмаштыруны күздә тоткан табло;

йорт биләмәсе - ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;

ишегалды корылмалары - жир кишәрлегендә урнашкан вакытлы ярдәмче корылмалар (базлар, күгәрченнәр, сарайлар һ.б.);

йорт билгеләре - аншлаг (урам, майдан, проспект атамаларын күрсәтүче), номер билгесе (йорт һәм корпус номерын күрсәтүче), подъезд һәм фатирлар номерын күрсәтүче, инвалидлар өчен объекттан файдалану мөмкинлеген тәэмин итүче халыкара символ, байрақлар, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янгын сүндерү гидранты күрсәткече, грунт геодезик билгеләр күрсәткече, магистраль һәм су үткәргеч челтәр камералары, жирлек канализациясе күрсәткече, жир асты газүткәргече корылмалары күрсәткече;

бина - автоном рәвештә яшәргә, реконструкцияләнергә һәм эксплуатацияләнергә мөмкин булган бердәм күләм төзелеш системасын (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән) тәшкит итүче капитал төзелеш объекты;

яшел үсентеләр - табигый һәм ясалма килеп чыккан агач-куаклык һәм үләнчел үсемлекләре жыелмасы (паркларны, урманнарны, махсус сакланылучы табигать территорияләрен, бульварларны, скверларны, бакчаларны, бакчаларны, газоннарны, чәчәкләкләрне, шулай ук аерым торучы агачларны һәм куакларны да кертеп);

жир кишәрлеге - Жир өслегенә характеристикалары булган, аны индивидуаль билгеле бер әйбер сыйфатында билгеләргә мөмкинлек бирә торган өлеше;

жир эшләре - жирлек территориясенә камилләштерелгән яисә грунт катламын бозуга яисә юлларның һәм тротуарларның камилләштерелгән катламын төзүгә (укладкага) бәйле эшләр;

инженерлык коммуникацияләре - инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылыту, торбаүткәргеч, электр тапшыру линияләре, элемент һәм жирлек территориясендә гамәлдә булган йә салына торган башка инженерлык корылмалары;

жирлекнең тарихи территорияләре - махсус жирлек әһәмиятендәге территорияләр, аларны үзләштерү XI гасыр башыннан 1959 елга кадәр чорга туры килә, аларга карата урнаштыру өчен рөхсәт ителә һәм рөхсәт ителми торган тышкы мэгълүмат типлары һәм төрләре, шул исәптән мондый конструкцияләргә таләпләр, Россия Федерациясе халыкларының мэдәни мирас объектлары (тарих һәм мэдәният һәйкәлләре) турындагы Россия Федерациясе законнары, аларны саклау һәм алардан файдалану турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә билгеләнгән. Жирлекнең тарихи территорияләренә гомуми чикләре башкарма комитетның муниципаль хокукый актлары белән раслана;

түбә яшелләндерү - аларда архитектура-ландшафт объектларын (газлар, чәчәк түтәлләре, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән майданнар һ.б.) төзү өчен биналарның түбәләрен һәм корылмаларны куллану;

яңгырлы канализация (яңгыр сулары) - өске (яңгыр сулары, таллар), су юу һәм дренаж суларын ташу өчен билгеләнгән технологик яктан бәйлә инженерлык корылмалары (улаклар, яңгыр сулары, лотоклар һәм торбалар) комплексы;

жемелдәүче яктылык - яктылык агымы характеристикаларын (төс, яктылык, керешү чираты һ.б.) алмаштыруны күздә тотан торган яктылык-динамика нәтижә;

тышкы яктырту - жирлекнең карангы вакытында магистральләр, урамнар, майданнар, парклар, скверлар, бульварлар, ишегаллары һәм жәяүлеләр өчен билгеләнгән элементлар жыелмасы;

килеп туган төзелешнең тышкы архитектур йөзән бозу - урнаштыруга рөхсәт ителә торган һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының тибына һәм төрөнә карата таләпләрне, шул исәптән, жирлек барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзән саклау кирәклеген исәпкә алып, әлеге Кагыйдәләр билгеләгән таләпләрне үтәмәү;

санкцияләнгән чүплек - үз белдеге (рөхсәтсез) ташландыру (урнаштыру) яисә каты көнкүреш, эре габаритлы, төзелеш калдыкларын, юридик яисә физик затлар эшчәнлегә барышында барлыкка килгән башка чүп-чарны берләштерү, 50 кв. метрдан артык майданда һәм 30 куб. метрдан артык күләмле;

стационар булмаган сәүдә объекты - ул сәүдә объекты (павильон һәм киоск), ул, күчмә корылмалардан тыш, жир кишәрлегә белән нык бәйлә булмаган вакытлы корылма яисә вакытлы конструкция булып тора;

яшелләндерү - үсемлек компонентларын актив кулланып муниципаль берәмлек тирәлеген формалаштыруны тәмин итә торган территорияне төзекләндерү һәм ландшафт оешмасы элементы, шулай ук инженерлык эзерлегенә төрле төрләре буенча эшләр үткәргә (вертикаль планлаштыру, терраслау, кронирование һ.б.) бәйлә комплекслы процесс һәм яшелләндерелгән территорияләре төзекләндерү: турыдан-туры агач утырту, шул исәптән эре үлчәмнәр, куаклыктар, үләнчел газлар, чәчәклекләр, альпинарийлар һәм рокарилар булдыру, махсуслаштырылган бакчалар төзү һ.б.лар төзү белән бәйлә комплекслы процесс;

гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - гомуми файдаланудагы территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләрнең яшелләндерелгән территорияләре;

махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр - санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

махсус сакланылучы табигать территорияләре - табигать комплекслары һәм аеруча табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреация һәм савыктыру эһәмиятенә ия булган, жирле үзидарә органнары карарлары тарафыннан тулысынча яисә өлешчә хужалык файдалануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән жир, су өслеге һәм алар өстендәге һава кичкелгә участкалары;

жәмәгать транспортының көтүен туктату - жәмәгать транспортын туктату, пассажирлар утырту һәм төшерү зонасына һәм жәмәгать транспортында пассажирлар көтеп тору зонасына ия махсус жиһазландырылган майданчык;

пиялаланган фасад - фасадның бөтен яссылыгын яисә аның шактый өлешен алып тора торган тоташ пияладан эшләнгән фасад;

яктыртуның ачык ысулы - яктылык чыганагының аны тарату өчен каршылыклары булмаган мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы;

жирлек панорамасы - жирлек территориясенә ачык тирәлектән (яр бие, майданы, су объектлары акваториясе, күренеш һәм күзәтү майданчыклары) кабул ителә торган, жирлек характеристикаларын һәм силуэтын ача торган фрагменты;

бина фасадларының колористик хэл итү паспорты (фасадларның төсләр чишелеше) - билгеләнгән тәртиптә килештерелгән һәм расланган, аерым бина фасадының жирлек территориясендә урнашкан фасадының бердәм архитектура һәм төсләр чишелешен билгели торган һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләр билгели торган документ;

жирлек урамнары перспективасы - алгы фронт формалаштыручы жирлек мохите фрагментын һәм барлыкка килгән композицион, стиль һәм сәнгать характеристикалары булган урамнар силуэтын визуаль кабул итү;

жәяүлеләр өчен зоналар - транзит хәрәкәт итү максатларында халык хәрәкәте үткәрелә торган һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган жирлек территорияләре участкалары, алар урамнан тыш һәм жир өсте жәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният ядкарьләренә, рекреацияләренә югары концентрациясе һ.б. Жәяүле зоналар эспандларда, жәяүлеләр урамнарында, торақ пункт мәйданнарының жәяүле частыларында формалашырга мөмкин;

йорт алды территориясе - яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары булган күпфатирлы йорт урнашкан жир кишәрлеге, әлеге йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән һәм күрсәтелгән жир кишәрлегендә урнашкан башка объектлар;

якындагы территория - бина, корылма, койма, төзелеш мәйданчыгы, сәүдә, реклама объектлары чикләренә турыдан-туры тоташа торган территория, бирелгән жир кишәрлеге чикләренә, шулай ук милектәге, файдаланудагы (биләүдәге) башка объектларга һәм билгеләнгән тәртиптә төзекләндерү эшләре башкарылырга тиешле;

продуктив хайваннар һәм кошлар - алар сөтне, йонны, йомырканы һәм башкаларны алу өчен күп тапкырлар яисә даими кулланыла торган хайваннар һәм кошлар;

тышкы мәгълүмат чараларын (паспортны) урнаштыру проекты - Башкарма комитет карары белән расланган, ул төзекләндерү элементларының тышкы күренешен һәм төгәл урынын, ә атап әйткәндә тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләренә үз эченә алган билгеләнгән рәвештәге документ;

территорияне санитар чистарту - аерым территориядән жыю, каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны алып китү һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

яктылык тартмасы - тышкы мәгълүмат чараларын эзерләү ысулы, корылма эчке яктыртылган бер күләмнән яисә күләмле элементлардан гыйбарәт;

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясен, терлекләренә житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы жәнлекләр, куяннар, умарталар һәм башкалар;

махсулаштырылган оешмалар - төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә жирлек территориясен төзекләндерү өлкәсендәге эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый рәвештәге юридик затлар;

территорияләренә тоту - жир кишәрлегендә урнашкан биналарны, корылмаларны, кече архитектура формаларын, коймаларны, төзелеш мәйданчыкларын, яшел утыртмаларны, жир асты инженерлык коммуникацияләрен һәм аларның конструктив элементларын, транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм фасадларын карап тотуга бәйле чаралар комплексы;

жирле әһәмияттәге юлларны тоту - юлларның, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация торышын тәэмин итә торган эшләр комплексы;

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (вывеска) - оешма урнашкан урында һәм (яисә) турыдан-туры товарны гамәлгә ашыру урынында урнашкан, биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү урынында "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәжбүри булган мәгълүматны, ә атап әйткәндә, оешманың фирма атамасы (исеме) һәм аның эш режимы турындагы мәгълүматны, шулай ук законны үз көченә урнаштыру яисә

эшлекле әйләнеш гадәте үз көченә урнаштырыла торган һәм рекламага бәйле максатларны эзәрлекләми торган мәгълүматны үз эченә алган территорияне төзекләндерү элементы. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәсе тиндәш;

суперграфика - фасадларның архитектур-сәнғати бизәлеше алымнарының берсе (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика);

тактиль өслек - өске катлам фактурасының сизелерлек үзгәреше булган өслек;

махсус жирлек әһәмиятендәге территорияләр - жирлекнең барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзен саклау максатларында әлеге Кагыйдәләр белән урнаштыруга рөхсәт ителә торган һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат урнаштыру типлары һәм төрләре билгеләнә торган, шул исәптән мондый конструкцияләргә таләпләр билгеләнә торган махсус статуслы һәм (яисә) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәткә ия булган территориянең бер өлеше;

территорияләрне жыештыру - житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны махсус билгеләнгән урыннарға жыюга, алып китүгә бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлдерелгән башка чаралар;

урамнар һәм гомуми файдаланудагы торак пунктлар - гомуми файдаланудагы территорияләр, аларның эстетикасына югары таләпләр куелган;

вәкаләтле орган - үз компетенциясе чикләрендә жирлек территориясен оештыруны, координацияләүне һәм төзекләндерүне гамәлгә ашыручы башкарма комитет;

фасад - бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды);

фон конструкцияләре - хәрәфләр, билгеләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы;

фриз - фасадның декоратив әйләнә торган элементы яки горизонталь полоса рәвешендәге козырек;

фронтон - бинаның фасадының соңгы кат тәрәзәләренең югарыгы билгеләреннән яисә чыгыш ясаучы элементлардан фасадның өске ноктасына кадәр үлчәнгән түбәдән югарырак күтәрелүче йомгаклау өлеше;

төзекләндерү элементлары - территорияне төзекләндерүнең состав өлеше буларак кулланыла торган декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, жиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, шул исәптән биналарның, корылмаларның фасадлары, кече архитектура формалары, стационар булмаган корылмалар, мәгълүмати щитлар һәм күрсәткечләр.

II. Территорияләрне төзекләндерүгә, карап тотуны һәм жыештыруны оештыруга гомуми таләпләр

7. Жирлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, эчтәлеккә һәм жыештырылырга тиеш.

8. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән урамнар, машина юллары, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, пляжлар, башка объектлар биләгән жир кишәрлекләрен карап тотуны һәм жыештыруны оештыру вәкаләтле органнарны үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

9. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә, милек хокукында, башкача яисә мәжбүри хокукта булган жир кишәрлеге территориясен (алга таба - жир кишәрлекләренең хокук ияләре), шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналар, корылмалар, мөстәкыйль рәвештә яисә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән жәлеп итү юлы белән карап тотуны һәм жыештыруны гамәлгә ашырырга тиеш.

Бина, корылма милекчелек хокукында яисэ башка эйбер хокукында булган яисэ берничэ зат өчен мәжбүри хокукта булган очракта, жыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы өлешкэ яисэ күчемсез милек объектына башка хокукка пропорциональ рэвештэ билгеләнә.

Жир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничэ бина, корылма булса, территорияне тоту һәм жыештыру чикләре яктар килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаса, жыештырылырга тиешле территория биналарның, корылмаларның барлык милекчеләре яисэ башка хужалары (кулланучылар) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

Физик яисэ юридик зат карамагындагы жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, биләмәсендәге фактта урнашкан жир кишәрлеге чиге буенча территория жыештырылырга тиеш.

Бина, корылма милек хокукында яисэ башка төрле хокукта булган очракта, берничэ зат мәжбүри хокукта булса, фасадның эчтәлеген яктарның килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаса, фасадның эчтәлеген милек хокукында яисэ күчемсез милек объектына башка хокукта өлешләргә пропорциональ рэвештә гамәлгә ашырыла.

10. Жирле эһәмияттәге автомобиль юлларын тоту һәм жыештыру муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеген төр эшләргә үткәргән конкурстен махсулаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

10.1. Жирлек территориясендә узучы тимер юл юллары әлеген корылмаларны файдаланучы оешмалар көчеген белән тәмин ителә.

10.2. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрген тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулы: торак милекчеләрген ширкәте яисэ торак кооперативы яисэ башка махсулаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәчеген оешма, күпфатирлы йортта гомуми мөлкәтне тоту һәм ремонтлау эшләрген башкаручы затлар тарафыннан - әлеген йортта күпфатирлы йортлар милекчеләрген белән турыдан-туры идарә иткәндә гамәлгә ашырыла (алга таба - идарәчеген оешмалар).

12. Индивидуаль торак йортлар территорияләрген тоту һәм жыештыру мондый йортларның милекчеләрген (яллаучылар) тарафыннан башкарыла.

13. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын тоту һәм карау түбәндәгеләрген гамәлгә ашыра:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләргендә - жир кишәрлегенә милекчеләрген яисэ башка хокук ияләрген;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрген чикләргендә - муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләрген буенча әлеген эшләрген башкаруга конкурстен откан вәкаләтле орган яисэ махсулаштырылган оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрген (предприятиеләрген, оешмалар, учреждениеләрген) һәм махсус билгеләнгән урыннар чикләргендә (санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) - әлеген объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләрген чикләргендә - күпфатирлы йортлардагы торак урыннар милекчеләрген яисэ идарәчеген оешмалар;

5) жир өстеген коммуникацияләргенә, шул исәптән электр челтәрләргенә, яктырту челтәрләргенә, радиолинияләргенә сак зоналарында күрсәтелгән коммуникацияләрген хужалары;

6) жир асты коммуникацияләргенә сак зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләрген хужалары.

14. Урамнардан һәм юллардан грунт һәм жир өстеген суларын чыгару өчеген билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын жыю һәм чистарту, су сиптерү

коллекторларын һәм яңгыр суларын ағызу коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

15. Жәмәгать бәдрәфләрэн урнаштыру һәм тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитария кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә билгеләнә.

Санитария һәм туалетларның техник торышы өчен җаваплылыкны аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки махсуслаштырылган оешмалар китерә, аларга хезмәт күрсәтә.

16. Төзекләндерү эшләрен башкару ешлыгы эшләрнең заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

17. Жирлек территориясен тоту һәм җыештыру чикләре бирелгән жир кишәрлегенә чикләре (жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, биләмәдәге жир кишәрлегенә фактта урнашкан чиге буенча) нигезендә физик һәм юридик затлар тарафыннан билгеләнә.

18. Вәкаләтле орган жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләренә, билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм җыештыру эшләренә үтәлешен тикшереп тора.

III. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тышкы күренешенә, фасадларның һәм коймаларның, юлларның, индивидуаль торак йортларның, яңгыр канализациясе челтәрләренә, күзәтү һәм яңгыр сулары коеларының, су бүлүп чыгару корылмаларының, техник элемент чараларының, тышкы яктырту объектларының, кече архитектура рәвешләренә, стационар булмаган объектларның, төзелеш эшләрен җитештерү урыннарының, күмү урыннарының тышкы кыяфәтенә, автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннарына карата таләпләр. Жирлек территориясен бәйрәм белән бизәү

Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тоту буенча гомуми таләпләр

19. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен милекчеләре яисә башка хокук ияләре үзләре йә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итү юлы белән тоталар.

20. Алар урнашкан биналарның, корылмаларның һәм жир участкаларының эчтәлегенә алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен төзекләндерүне үз эченә ала:

биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;

2) жир кишәрлеген җыештыру һәм санитар-гигиена белән чистарту;

3) гражданныр, оешмалар һәм индивидуаль эшкуарлар эшчәнлегенә нәтижәсендә барлыкка килә торган җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм алып китү;

Жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм тәрбияләү.

21. Биналарның, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешендәге, декоратив бизәлешле һәм инженерлык элементларына күренеп торган зыян күрергә тиеш түгел һәм тиешле эстетик халәттә ярдәм итәргә тиеш. Бинаның фасадын буяу фасадын гомуми мәйданының 1%тан артыграгын тәшкил итмәскә тиеш.

Биналар, корылмаларның фасадлары эчтәлегенә

22. Биналарның фасадлары, корылмалары эчтәлегенә:

22.1. фасадларның, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларын, балкон һәм көймә коймаларын, түбәләрен һәм аерым баскычларны, төшү һәм баскычларны коймаларны, витриналарны, декоратив детальләренә һәм башка конструктив

элементларны, һәм аларның төсен үз вакытында ремонтлауны һәм торгызуны һәм торгызуны;

22.2. Суүсемнәрнең, су торбаларының һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм аларның эчтәлеген тәмин итү;

22.3. герметизация, жөйләрне сүтеп ябыштыру һәм тишеп чыгару;

22.4. керү урыннарын, тәрзә төпләрен һәм ишегалларына керү урыннарын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

22.5. фасад өслекләрен, шул исәптән фасадларның элементларын, аларның торышына һәм эксплуатацияләү шартларына бәйле рәвештә, вакытында чистарту һәм юдырту;

22.6. тәрзә һәм витриналарны вакытында юу, вывескалар һәм күрсәткечләрне;

22.7. язудан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.

23. Милекчеләр, биналарның, корылмаларның хокук ияләре, торак белән тәмин ителгән биналар һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар түбәндәгеләргә бурычлы:

23.1. Кирәк булганда, елга бер тапкырдан да ким түгел, фасадларны чистартып юарга,

23.2. кирәк булган саен, елга ике тапкыр, язын (жылыту системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (жылыту сезоны башланганчы), тәрзәләр пыяласының эчке һәм тышкы өслеген, балкон һәм көймә ишекләрен, керү ишекләрен химик чаралар белән чистартырга һәм юарга;

23.3. Агымдагы ремонтны, шул исәптән фасадның төсен, фасадның факттагы торышын исәпкә алып, 5-6 ел эчендә даими рәвештә яңартып үткәргә;

23.4. фасадның аерым элементларын (цоколь, күселәр, баскычлар, приямкалар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрзәләре, балконнар һәм көймәләр, су үткәргеч торбалар, тәрзә төбәндәге отливлар, сызыкча ачышлар һәм башка конструктив элементлар) төзекләндерергә;

Чыгыш ясаучы конструкцияләр жимерелү ихтималы булган очракта, 23.5 Сак-кисәтү чараларын (киртәләр, челтәрләр урнаштыру, элементның жимерелә торган өлешен демонтаж һ.б.) башкарырга;

23.6. Мондый вывеска эксплуатацияләнгән очракта (арендатор (субарендатор) һәм башка очрактарда тышкы мәгълүматны (вывеска) урнаштыру чарасын демонтажларга.

24. Фасадларны эксплуатацияләгәндә рөхсәт ителми:

24.1. биналарның һәм корылмаларның фасадлары стеналары өслеген зарарлануы (пычрануы) : подтеклар, ефәк буяулар, ярыклар булу, штукатурка, тышлау жайланмалары өзелү, кирпич кладкасының зарарлануы, тимер-бетон конструкцияләрен саклану катламының өзелүе һ.б.

24.2. панераара бәрелешләрнең герметизациясен бозу;

24.3. штукатуркаларның, тышчаларның, фасадларның, биналарның яисә корылмаларның цоколь өлешенә жимереклеге (шартлавы, пычрануы), шул исәптән тәрзә, керү приямкалары конструкциясенә төзексезлеге;

24.4. балконнар, лоджий, эркерлар, тамбурлар, карнизлар, козыреклар һ.б. биналарның фасадларның чыгыш ясаучы элементлары зарарлану (пычрану);

24.5. балконнарның, көймәләрнең, парапетларның коймаларын жимерү (юклыгы, пычрануы);

24.6. Бинаның фасадында һәм (яисә) түбәсендә, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, гамәлгә кую такталарыннан, режимлы табличкалардан тыш;

24.7. Аларны алга таба афишалар, белдерүләр, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларда, тәрзәләрдә (шул исәптән тәрзә уемының эчке ягында) элү һәм ябыштыру, биналарның, төзелешләрнең һәм корылмаларның пыяла ябыштырылган ишегендә (шул исәптән ишекнең эчке ягында) куллану максатларында буяу һәм ябыштыру;

24.8. күпфатирлы йорттагы биналарның, корылмаларның милекчеләре ризалыгын алмыйча, биналарның фасадына, корылмаларга граффити ясау.

25. Кертелә:

25.1. керү юлларында мәгълүмати стендлар урнаштыру;

25.2. проект карары нигезендә биналар түбәсендә эфир телевидениесен коллектив кабул итү системаларының антенналары һәм кабельләре урнаштыру.

Йорт билгеләре

26. Бина, корылмалар йорт билгеләре белән жиһазланган булырга тиеш.

27. Аншлаглар һәм номер билгеләре төзек хәлдә дә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номер билгеләренең чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы.

Керү төркемнәре (төеннәр)

28. Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту җайланмасы, лапас (козырек), өслекләргә үзара бәйләү элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидларны һәм халыкның аз мобильле төркемнәрен (пандуслар, култыксалар һ.б.) белән жиһазларга кирәк.

Пандус горизонталь канаулардан башка кытыршы текстуралы материалдан башкарылырга тиеш. Талаучы конструкцияләр булмаганда, пандуслар кимендә 75 мм биеклектәге бораулар каралган. бордюр пандусының авы 1:12 кабул ителә.

Пандус яки аның озынлыгы 9 м дан артык борылганда һәр 9 м саен 1,5 x 1,5 м зурлыктагы горизонталь майданчыкны күздә тоту тәкъдим ителә. Төшерү тәмамланганнан соң горизонталь майданчыкларда дренаж җайланмаларын проектларга кирәк. Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участокларын эйләнә-тирәдәге өслекләрдән аерылып торган текстура һәм төс белән башкарырга кирәк.

Баскычның ике ягында да яки пандуста да стенадан 40 мм ераклыктагы түгәрәк яки турыпочмаклы кисемтә 800-920 мм биеклектә тоткалар каралган. Баскычларның киңлеге 2,5 м һәм аннан да киңрәк булганда, бүлүче тоткалар күздә тотыла. Кульязмаларның озынлыгы һәр яктан 0,3 м дан да ким булмаган баскычның озынлыгы яки озынлыгы зуррак билгеләнә. Кул эше конструкциясе кулның металл белән оринуын булдырмакка тиеш.

29. Керү төркемнәрен проектлаганда, биналарның, корылмаларның фасадларын янартканда, үзгәрткәндә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

29.1. подвалга һәм цоколь катка керү юлларын урнаштыру, идән дәрәжәсе гомуми файдаланудагы территориягә чыга торган фасадлардагы жир дәрәжәсеннән 1,2 метрдан югарырак урнашкан биналарга;

29.2. жәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терек элементларын (колонналар, стокар һ.б.) урнаштыру;

29.3. бинаның бөтен фасадының комплекслы чишелешен исәпкә алып, проект документациясен эшкәртмичә ике һәм аннан күбрәк керү җайланмасы (булганнарын исәпкә алып);

29.4. урам-юл челтәре тротуарлары зонасында җиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, болдырчык, яшелләндерү) керү төркеме элементларының минималь норматив киңлеге 0,5 м дан артыкка яқын тротуарга урнаштыру;

29.5. күпфатирлы йортта урыннар милекчеләренең ризалыгын алмыйча, керү төркемен күпфатирлы йортта урнаштыру;

29.6. балконнан торак урын милекчесенең ризалыгын алмыйча гына керү төркеме төзү өчен файдалану;

29.7. күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен, вәкаләтле орган белән килештермичә, үз белдеге белән урнаштыру.

Түбә

30. Биналар, корылмалар түбэләре, су үткәрү системасы элементлары, төтен чыгару һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава торышы шартларында йорт һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаса тиеш.

31. Кышын биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә иткәндә идарәче оешмалар тарафыннан түбә кардан, боздан һәм сосулдан вакытында чистарту оештырылырга тиеш. Жәяүлеләр зонасына чыга торган якларда кар түбәсен чистарту участкалар киртәсе белән башкарылырга һәм барлык кирәкле чаралар кабул ителергә тиеш, бары тик тәүлекнең якты вакытында гына. Түбән калган скатларыннан кар ташлау, шулай ук яссы түбәләр эчке ишегалды территорияләренә чыгарылырга тиеш. Йорттан жәяүлеләр юлына ташланган, жәмәгать транспортының көтү тукталышы, юлларның бер өлеше кар һәм кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

32. Кар һәм наледи ыргытканда, суыткычлар салганда, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләренә, яктырту һәм элементнең, юл билгеләренә, юл светофорларының, юл киртәләренә һәм жайланмаларының, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, декоратив бизәкләрнең һәм инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итә торган чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зарарланган очракта, алар түбәне чистарткан һәм зарарланган очракта торгызылырга тиеш.

33. Биналарның, корылмаларның түбәләре су үткәргечләре булырга тиеш, алар жәяүлеләр һәм жәяүлеләр зоналарына агып төшә торган суның турыдан-туры эләгүенә юл куймый. Желоба, воронка, водостоклар аерылгысыз булырга һәм жыелган су күләменә үткәрүенә исәпләнергә тиеш. Юл кырыйларына жәяүлеләр зоналары булган биналар ягына чыга торган шоферлар жәяүлеләр юлыннан читкә китәргә тиеш.

34. Рөхсәт ителми:

34.1. түбә өстендә түбә ябу өчен билгеләнгән предметларны (көрәкләр, скрепкалар, ломнар), төзелеш материалларын, ремонт калдыкларын, файдаланылмый торган механизмнарны һәм башка предметларны төзү;

34.2. Түбәдән су торбалары бүрәнәләренә боз, кар һәм чүп-чар агып төшә.

Жир кишәрлекләрен тоту

35. Жир кишәрлекләренә территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

35.1. көн саен чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан жыештыру ;

35.2. юлларның, күперләрнең, урамнарның, тротуарларның, юл йөрү юлларының, жәяүлеләр территорияләренә бозлавыкка каршы материалларын эшкәртү;

35.3. карны көрәү һәм себерү;

35.4. кар һәм боз чыгару (кар-боз берәмлекләре);

35.5. контейнер майданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерлар, чүп савытлары, эскәмияләр, кече архитектура формаларын һәм башкаларны чиста һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;

35.6. чүп-чар жыю камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

35.7. Яңгыр һәм кар суларын бүлеп чыгару;

35.8. каты көнкүреш, эре габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм алып китү;

35.9. территориядә тузан жыйуны һәм һаваның дымлануын киметү өчен полив;

35.10. яшел үсентеләрнең сакланышын һәм аларны карауны тәэмин итү;

35.11. коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларын), юлларны, тимер юллар, күперләрне, жәяүлеләр өчен кичүләрне төзегәннән, реконструкцияләгәннән һәм ремонтлаганнан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрацияләү, археологик һәм башка жир эшләрен башкару;

35.12. әйләнештәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә смотр һәм яңгыр сулары коеларының (яңгыр сулары канализациясе), жир асты коммуникацияләре (корылмалары) коеларының эчтәлегә;

35.13. Жир кишэрлеклэренең коймаларын тоту, шул исэптэн жимерелгэн (тикшерелгэн, жимерелгэн) биналарның, корылмаларның коймаларын урнаштыру һәм карап тоту, чит затлар территориясенә үтеп керү һәм (яисә) калдыкларны рөхсәтсез урыннарда урнаштыру мөмкинлеген юкка чыгара, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәмин итү.

Юллар эчтәлеге

36.Юллар эчтәлеген муниципаль заказ урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргүгә конкурс откан махсус оешмалар башкара.

37.Юл территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге машина юлларын ремонтлау;
- 2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналары, сукмаклар) һәм юлларның, ясалма юл корылмаларының пычрак, чүп-чар, кар һәм боз жыештыру;
- 3) юл өслекләрен юу һәм сиптерү;
- 4) газларны һәм яшел үсентеләрне карау;
- 5) жәмәгать һәм тимер юл транспортының тышкы яктырту терәкләрен һәм контакт челтәрен ремонтлау;
- 6) кече архитектура рәвешләрен ремонтлау һәм буяу;
- 7) ясалма юл корылмалары составына керә торган смотр һәм яңгыр сулары коеларын, уен каналарын һәм ачык лоткаларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;
- 8) коймаларны, коймаларны, турникетларны, кече архитектура рәвешләрен ремонтлау, ремонтлау һәм ел саен буяу.

38.Юл капламаларын саклау максатларында түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

38.1.йөк ташу;

38.2. Рельслар, бүрәнәләр, тимер балчыклар, торбалар, кирпеч, башка авыр әйберләренә төяү-бушату эшләрен башкарганда һәм аларны төзегәндә;

38.3.төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын юл өлешендә һәм тротуарларда ыргыту һәм (яисә) берләштерү.

39.Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

39.1.жәяүлеләр өчен юл куймый торган металл киртәләренә һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы уздырылган чорда гамәлгә ашырыла. Каплама алдыннан ремонтланган, пычрактан чистартылган, юылган һәм пычранган булырга тиеш;

39.2.барлык юл тамгалары заказчы тарафыннан билгеләнгән срокларда һәм чиратлылык тәртибендә юл тамгалары ясауга расланган паспортлар (схемалар) нигезендә башкарылырга тиеш;

39.3.юлларның юл билгеләре таләп ителә торган төсләр һәм яктылык характеристикаларын, эләктерү коэффициентын, эксплуатацияләүнең бөтен чоры дәвамында мәйданның сакланышын тәмин итәргә тиеш;

39.4.конструкцияләр һәм юл билгеләрен беркетү системалары монтажның күренү шартларына һәм мөмкинлекләренә карап сайлана;

39.5.юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

Вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру зарурлыгын китереп чыгарган сәбәпләренә бетергәннән соң бер тәүлек эчендә төшерелә;

39.6.визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, жирлекнең планировка-структур элементлары күрсәткечләре юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга таба хәрәкәт итү юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә;

Шәхси торақ йортларны тоту һәм территорияне төзекләндерү

40. Индивидуаль торак йортлар милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба - торак йортлар хужалары), әгәр закон яки килешү белән башкасы каралмаган булса, түбәндәгеләр бурычлы:

40.1. торак йортлар фасадларының, коймаларның (коймаларның) тиешенчә торышын тәмин итәргә, шулай ук йорт биләмәләре чикләрендә башка корылмаларның торышын тәмин итәргә, аларны вакытында ремонтларга һәм буярга;

40.2. Торак йортта номер тамгасы булырга һәм аны төзек хәлдә тотарга;

40.3. йорт биләмәләре территориясен тәртиптә тотарга;

40.4. йорт биләмәләре чикләрендә яшел утыртмаларны тәртиптә тотарга, куакларны һәм агачларны санитар кисеп алырга, газүткәргечләрнең, кабельле һәм һава линияләренең һәм башка инженерлык чөлтәләренең сак зонасында агач утыртмаска;

40.5. Канауларны һәм су агызыр өчен торбаларны чистартырга, язгы чорда кар суларын үтүне тәмин итәргә;

40.6. үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә санитария нормалары нигезендә жирле канализация, юынгыч чокыр, бәдрәф ясарга, аларны даими рәвештә чистарту һәм дезинфекцияләргә кирәк;

40.7. каты һәм эре габаритлы калдыкларны махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга урнаштырырга;

40.8. билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны үз вакытында жыеп алуны һәм чыгаруны тәмин итәргә.

41. Шәхси торак төзелеше территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

41.1. Йорт биләмәләре чикләреннән читтәге коймаларны урнаштырырга;

41.2. Яфракны, йорт биләмәләре территорияләрендә калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрән яндырырга;

41.3. күмер, тара, утын, эре габаритлы калдыкларны, төзелеш материалларын, йорт биләмәләре территориясен кушарга;

41.4. йорт биләмәләре территориясә өчен транспорт чараларын юарга;

41.5. ишегалды корылмалары төзәргә, йорт биләмәләре территориясә өчен чүп-чар чокырлары корырга;

41.6. әлеге территориянең урамнарында махсус транспорттан һәм урып-жыю техникасыннан файдалану мөмкинлеген тоткарлый торган киртәләргә урнаштырырга;

41.7. территорияне төзекләндерү элементларын жимерергә һәм бозарга, сулыкларны чүпләргә;

41.8. урнашу территориясә өчен комплектланган (төзек булмаган) транспорт чарасын сакларга;

41.9. янәшәсендәге территорияне теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;

41.10. сыек пычрак суларны агызып, ясалма чүплек жайланмаларын билгеләргә, житештерү һәм куллану калдыкларын юл йөрү өлешеннән алып чыгарга.

41 (1). Жир кишәрлеге хужасы хужалык корылмалары төзегән очракта, янәшәсендәге территориядә төзелеш материалларын вакытлыча кушарга (6 айга кадәр) рөхсәт ителә. Шул ук вакытта автотранспортта бару тәмин ителергә тиеш.

Яңгыр канализациясә чөлтәләрен, күзәтү һәм яңгыр коеларын, су чыгару корылмаларын тоту

42. Смотр һәм яңгыр сулары коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм жәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәмин итә торган төзек хәлдә булырга тиеш.

42. Кабул итү бүлмәләрен, тупик, смотр һәм башка коеларны һәм камераларны тоту, чистарту һәм төзек техник хәлдә тоту гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә аларның хужаларын тәмин итә.

43. Жирлектә магистраль һәм квартал эчендәге яңгыр канализацияләрен тоту һәм эксплуатацияләү махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән шартнамәләр нигезендә жирлек бюджетында шушы максатларга каралган акчалар чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Ведомствадагы яңгыр канализациясе челтэрлэрэн тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар акчалары исәбеннән башкарыла.

Хужасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотучы махсулаштырылган оешмалар тарафыннан тиешле куркынычсыз хәлдә ярдәм күрсәтелергә тиеш.

44.Ливияле канализация коллекторларын саклау максатларында коллектор күчәренен һәр ягына каравыл зонасы - 2 м билгеләнә.

45.Ливия канализациясе коллекторлары саклау зонасы чикләрендә тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма белән язмача килештермичә, гамәлдәге законнарда билгеләнгән очракларда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

45.1.жир эшләрэн башкарырга;

45.2.явым-төшем канализациясе челтэрэн жиимерергә, су кабул итү люкларын ватарга яки жиимерергә;

45.3.төзелешне башкарырга, сәүдә, хужалык һәм көнкүреш корылмаларын урнаштырырга;

45.4.сәнэгать, көнкүреш калдыкларын, чүп-чарны һәм башка материалларны ташларга.

46. Суүткәргеч, канализация, яңгыр жайланмаларының, системаларның, челтэрлэрэн һәм корылмаларның төзексезлеге, шулай ук газ, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территориялэрэнә су агызу, агып төшү яисә агып төшү аркасында урамнарны, биналарны, корылмаларны су агызу, су агызу рөхсәт ителми.

47.Жирлек территориясендә коеларны һәм парга әйләндерү майданчыкларын төзү рөхсәт ителми.

48.Яңгырлы коеларның рәшәткәләре даими рәвештә чистартылган хәлдә булырга тиеш. Өлгергәнлекне чикли торган рәшәткәләр һәм коеларны чүпләү, тыю рөхсәт ителми. Коелау канализациясенен күзәтү һәм яңгыр сулары коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына кимендә ике тапкыр башкарыла. Смотр һәм яңгыр сулары коеларын чистартканнан соң, барлык пычранулар кичекмәстән чыгарылырга тиеш.

49.Смотр коелары люкларын бергәләү юл өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар өслекләре белән бер дәрәжәгә башкарылырга тиеш.

Юл өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар, 2 см дан да артыкка булмаган яшел зоналар, су сиптерү коелары люкларын катнаштыру дәрәжәсе 3 см дан артмаска да мөмкин.

50.Түбәләре яки рәшәткәләре жиимерелгән яки булмаган коммуналь коелар файдаланыла торган челтәр оешмасы тарафыннан чикләнгән булырга һәм билгеләнгән вакытта алыштырылырга тиеш.

51. Инженерлык челтэрлэрэндә планлы эшләр башкарганда, канализация суларын агызу якындагы коеларда - канализация челтэре, су үткәргеч су һәм жылылык челтэрлэрэннән су канализациясе коела (ул булса). Юлга су ташлау тыела.

Чигенү нәтижәлэрэн бетерү зыян күргән инженерлык челтэрлэре хужалары акчалары исәбеннән дә башкарыла.

52. Ливия канализациясе челтэрлэрэнен төзек техник торышы өчен жаваплылык (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне үз вакытында ябу) эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.

Техник элементә чараларының эчтәлеге

53.Кабельле элементә линиялэрэн, телевидение, радио, Интернет һәм биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән башка шундый челтэрлэрне урнаштыру жир асты юлы белән (траншеяларда, каналларда, тоннельлэрдә) гамәлгә ашырыла.

54. Файдаланучы оешмаларның техник шартларын алу шарты белән биналарга башка ысул белән (һава, жир өсте) тышкы коммуникациялэрне үткөрү, аларны жир астында урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

55. Асылмалы элементэ линиялэрен һәм һава-кабельле кичүлэрне беркетү сыйфатында куллану рөхсәт ителми:

55.1. автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл киртэләре, светофорларны, юл билгеләрен урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

55.2. фасадларның элементлары, түбәләр, диварлар һәм корылмалар (төтен, вентиляция, телевидение һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

56. рөхсәт ителми:

56.1. элементэ кабельлэрен салганда бер бинадан икенчесенә таба һава юлы белән узарга;

56.2. Кабель запасларын бүлү муфт шкафыннан тыш урнаштырырга;

57. Милекчеләр (хужалар) элементәнең техник чараларын (кабельләр, кабельлэрне беркетү элементлары, бүлү һәм мөфт шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмдә тиешле хәлдә кушыла торган техник жайланмаларны (киртләчләр һәм/яки изоляция тышчасы булмау, покраскасы булмау, коррозия һәм/яисә механик зарарланулар булу, үткәргечләр һәм/яки аларны электр тапшыру терәкләренә һәм / намазларына кертмичә) тотарга тиеш.

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) тоту

58. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганаclarы (шул исәптән жыю, туклыклы пунктлар, идарә эржәләрә) керә.

59. Урамнар, юллар, жәяүлеләр өчен тротуарлар, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук жәмәгать һәм торак биналарның аншлаgлары һәм номерлы билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, жирлек мәгълүматы элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

60. Милек формаларына карамастан, биналар һәм корылмалар милекчеләре проектлар нигезендә биналарның һәм корылмаларның архитектура-сәнгать яктырткычлары булуын һәм эшләвен тәэмин итәргә тиеш.

61. Төп мәйданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә эшләмәүче яктырткычлар саны 3 %тан артмаска тиеш, башка жирлек территорияләрендә (район билгеләнешендәге урамнар, ишегалды территорияләре) - 5 %, жир асты кичүләрендә - 10 % көндөзгә һәм кичке режимнарда (яңдырылган 10 яктырткычка кертелмәгән бер кеше рөхсәт ителә).

62. Сафтан чыккан терекөмешле газ разрядлы лампалар бу максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.

Әлеге төр лампаларны жирлек чүплекләренә, чүп эшкәртү заводларына чыгару рөхсәт ителми.

63. Тышкы яктырту жайланмаларының металл баганалары, кронштейннары һәм башка элементлары чисталыкта булырга, крены, коррозия учакларын булдырырга һәм кирәк булган саен милекчеләр (хужалар, кулланучылар) белән буюлырга, ләкин өч елга бер тапкырдан да сирәгрәк булмаса да, төзек хәлдә калырга тиеш.

64. Тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны яктырткычларын тоту һәм ремонтлау муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге төр эшләрне үткәргә конкурс откан вәкаләтле орган яисә махсуслаштырылган оешма тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Торак йортларны гамәлгә кертү жайланмаларына тоташтырылган йорт яны яктырткычын тоту һәм ремонтлау идарәче оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

65. Тышкы яктырту терәкләре, жәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләре, саклау, бүлү киртэләре, юл корылмалары һәм юллар жиһазлары элементлары

буялган булырга, язмалардан һәм теләсә нинди мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек һәм чиста булырга тиеш.

66. Тышкы яктырту терәкләрен, жәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләрен алмаштырганда күрсәтелгән конструкцияләр демонтажланылырга һәм өч тәүлек эчендә челтәр хужалары тарафыннан чыгарылырга тиеш.

Тышкы яктыртуның сынган терәкләрен чыгару юллардагы терәк хужасы тарафыннан кичекмәстән, калган территорияләрдә - шундый кирәк (демонтаж) табылганнан соң бер тәүлек эчендә башкарыла.

67. Жәмәгать (тимер юл) транспортының яктырту һәм контакт челтәренә терәкләрендә урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм канәгатьләнәрлек тышкы кыяфәте өчен әлеге терәкләренә милекчәсе (хужасы) җаваплы.

68. Чыбыклар өзәлгән, терәкләр, изоляторлар зарарланган очракта тышкы яктырту жайланмаларын эксплуатацияләү рөхсәт ителми.

Электр үткәргечләре өзәлү яки терәкләренә зарарлануы белән бәйле тышкы яктырту жайланмалары эшендә тәртип бозуларны, ачыкланганнан соң ук кичекмәстән юкка чыгарырга кирәк.

69. чыбыкларны һәм кабельләргә челтәргә һәм тышкы яктырту жайланмаларына тоташтыру рөхсәт ителми.

70. Тышкы яктырту чаралары белән җиһазланган тышкы яктырту объектлары яисә объектлар милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар:

70.1. урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәкләренә һәм яктырту жайланмаларының сыйфатын күзәтеп тору, бозылганда яисә зарарланганда үз вакытында ремонт ясарга;

70.2. билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуны кабызуны һәм сүндерүне күзәтергә;

70.3. тышкы яктыртуны һәм бизәүне урнаштыру, тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтәргә;

70.4. тышкы яктырту фонарьларын вакытында алыштырырга.

71. Тротуарларда урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту баганалары һәм жәмәгать транспортының контакт челтәре тирәсен җыештырган өчен җаваплылык тротуарларны җыештырган өчен җаваплы затларга йөкләнә.

Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә якин территорияләргә, автоматик режимда эшләүче (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) башка инженерлык корылмаларын җыештыру өчен җаваплылык әлеге объектлар урнашкан территорияләр хужаларына йөкләнә.

Кече архитектура формаларын тоту

72. Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизәлеш элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль җиһазлар, жирлек территориясендә коммунал-көн күреш һәм техник җиһазлар керә.

73. Кече архитектура рәвешләрен тоту бирелгән жир кишәрлекләргә чикләрендә, гомуми файдаланудагы территорияләрдә жир кишәрлекләренә хокук ияләре тарафыннан гамәлгә ашырыла - вәкаләтле орган тарафыннан муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргә конкурс откан оешма белән шартнамә нигезендә тәмин ителә.

74. Кече архитектура формалары хужалары түбәндәгеләргә бурычлы:

74.1. Чисталыкта һәм төзек хәлдә кече архитектура формаларын тоту;

74.2. Язгы чорда кече архитектур формаларга планлы карау башкарырга, аларны иске буяулардан, күгәрәктән, юудан, буяудан чистартырга, шулай ук сынган элементларны алыштырырга;

74.3. кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга кар һәм боздан якын килүләрне чистартырга;

74.4. тигез кырлы жир белән комлыклар корырга, комлыкларны елга кимендә бер тапкыр алыштырырга;

74.5. балалар, спорт, хужалык майданчыклары һәм ял итү майданчыклары жиһазларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм иминлеге таләпләренә туры килүен күзәтергә;

74.6. фонтаннар эшләү чорында су өслеген көндәлек чүп-чардан чистартырга.

75. Рөхсәт ителми:

75.1. кече архитектура формаларын тиешенчә файдаланмаса (балалар уен майданчыкларындагы өлкәннәр ялын, спорт майданчыкларындагы кием киптерү һ. б.);

75.2. теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектур формаларда элэргә һәм ябыштырырга;

75.3. кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын сындырырга һәм жәрэхәтлэргә;

75.4. фонтаннарда коенырга.

Стационар булмаган объектларның эчтэлэге

76. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый актта билгелэнгән тэртиптә урнаштыру схемасы нигезендә гамэлгә ашырыла.

77. Жир кишәрлеген арендау шартнамәсе срогы тәмамлангач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан демонтациялэнэргә, э жир кишәрлеге иреккә чыгарылырга һәм башлангыч халәткә китерелэргә тиеш.

78. Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар бурычлы:

78.1. Аларны ремонтларга һәм буярга. Ремонт проект документациясендә билгелэнгән тышкы кыяфәтне һәм төс чишелешен саклап калуны исәпкә алып башкарылырга тиеш;

78.2. Тирэ-юндәге территориядә яшел утыртмаларның, газларның, бордюор ташының, кече архитектура формаларының (алар булса) сакланышын күзәтергә, күрсәтелгән территорияне элэге Кагыйдэлэрдә билгелэнгән таләплэр нигезендә карап тотарга;

78.3. стационар булмаган объектлар янындагы урналарны билгелэргә, чүп-чардан көндөз кирәк булган саен, ләкин тәүлеккә бер тапкырдан да ким булмаган күлэмдә чистартырга, урналарны елга бер тапкырдан да ким булмаган күлэмдә буярга.

79. Рөхсәт ителми:

79.1. Проектларда каралмаган корылмаларның, козырекларның, лапасларның һәм башка конструкциялэрнең стационар булмаган объектларына кертергә;

79.2. Стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыткыч жиһазлары куярга;

79.3. стационар булмаган объектлар янында һәм аларның түбэлэрэндә таралар, товарлар, детальлэр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметларны складлау, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен куллану;

79.4. Стационар булмаган объектлар арасында жиһаз, калдыклар белән янгынга каршы өзеклеклэр эшлэтеп жибэрэргә.

Төзелеш эшлэрен башкару урыннарын тоту

80. Төзелеш майданчыкларын карап тоту, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшлэр тәмамланганнан соң төзеклэндэрү эшлэре йорт салучыга йөклэнэ.

Эш алып барылмаган төзелеш объектлары төзелеш челтэрлэре белән ябылырга тиеш

81. Эшлэр башланганчы, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшлэрне житештерү чорында:

81.1. Башкарма комитетның хокук актлары таләплэренә туры китереп, төзелеш майданы территориясенә бөтен периметры буенча типлаштырылган койма урнаштыру;

81.2. төзелеш майданчыгының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тээмин итэргэ;

81.3. төзелеш майданчыгы коймаларының тиешле техник торышын, аның чисталыгын күзәтеп торырга, вакытында пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан чистартырга ;

81.4. төзелеш майданы территориясенә кергәндә төзелеш объектынның гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган мәгълүмати щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

81.5. төзелеш майданчыгы периметры буйлап тышкы яктыртуны тээмин итэргэ;

81.6. төзелеш майданчыгына төзекләндерелгән подъездлар, йорт эчендәге юлларны һәм юлларда транспорт чаралары тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын, алар урамнарның (машина юлларының) юл өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгарылуын булдырмый;

81.7. төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын жыю өчен контейнерлар һәм (яисә) бункерлар булдыруны тээмин итэргэ;

81.8. Төзелеш майданчыгы территориясеннән билгеләнгән тәртиптә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын чыгаруны оештыруны тээмин итэргэ;

81.9. Төзелеш майданчыгы территориясеннән алынган һәм калдыклар булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тээмин итэргэ;

81.10. төзелеш майданчыгы территориясен, аңа керү юлларын һәм тротуарларны ел фасылын исәпкә алып, пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан көндәлек чистартуны тээмин итэргэ (кыш, җәй);

81.11. эшләрне башкарганда гамәлдәге жир асты инженерлык коммуникацияләренә, тышкы яктырту челтәрләренә, яшел үсентеләренә һәм кече архитектура формаларының сакланышын тээмин итэргэ.

82. Төзелеш материаллары, жиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшче һәм хезмәткәрләрне вакытлыча тоту өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелешне оештыру проекты нигезендә төзелеш майданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

83. Рөхсәт ителми:

84.1. гражданнарның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тээмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм тынлыкны бозуга китерүче башка эшләрне оештыру һәм үткөрү;

84.2. Башкарма комитетның рөхсәтеннән (күрсәтмәләреннән) башка юлларның һәм тротуарларның юл йөрү өлешен киптерү яки ябу;

84.3. чүп-чар яндырырга һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерергә.

Жирләү урыннарын тоту

85. Этник, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә жирләү урыннарын тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукий актта билгеләнгән жирләү урыннарын тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

86. Күмү урыннарын санитар карап тотуны муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрен үткөрүгә конкурс откан махсуслаштырылган оешма башкара.

87. Күмү урыны эчтәлегенә таләпләр:

88.1. зиратларда жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Иҗтимагый бәдрәфләр территорияләрендә урыннар чистартылырга тиеш;

89.2. зират территориясендә чүп-чар һәм чүп савытлары чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган саен 3 көнгә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә чыгарылырга тиеш;

89.3. ауган һәм авария хәлендә агач үсентеләре булу рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агач үсентеләре ачыкланган мизгелдән бер тәүлек эчендә сүтелергә тиеш;

89.4. шөхесләре ачыкланмаган мәрхүмнәрнең каберләре чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм кабер ташы белән жиһазланырга тиеш.

90. Кышкы чорда жирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

91.1. зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган килеш тигез кар өеме булу рөхсәт ителә;

92.2. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юлларның һәм тротуарларның юл өлешен эшкәртү кар явудан соң ук башланырга тиеш;

93.3. иң беренче чиратта кар чыгару, боз өю һәм Үзәк һәм керү юлларыннан кар-боз муниципаль берәмлекләрен бетерү зарур;

93.4. жәяүлеләр зонасында янғын сүндерү урыннарында бозга каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарга, куакларга кушу рөхсәт ителми.

94. Жәйге чорда жирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

94.1. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычранулардан чистартылырга тиеш;

94.2. Яшел үсентеләрне санитар кисеп алу, чүп үләннәрен кисү буенча чаралар ел саен үткәрелергә тиеш.

95. Күмү урынын карау, кабер өстенә кую корылмалары (тәреләр, һәйкәлләр, плиталар, склеплар һ.б.), чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, колумбаридә куышны карау ир белән хатын, туганнары, вафат булучының законлы вәкиле яки санитария таләпләрен мәжбүри үтәгән башка зат тарафыннан башкарыла.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау урыннарын тоту

96. Автотранспорт чараларын (алга таба - стоянка) озак һәм кыска сроклы саклау стоянкаларын тоту гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлегә Кагыйдәләр нигезендә тукталыш урыннары урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлегенә (алга таба - хужа) хокук иясе тарафыннан гамәлгә ашырыла.

97. Хужалар түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

98.1. территорияләрнең бөтен периметрына киртә куеп торырга, ул механик йогынтыларга һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булырга тиеш;

98.2. коймаларның тиешле техник торышын, аларның чисталыгын күзәтеп торырга, пычрактан, кардан, боздан, мөгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартырга;

98.3. нигезләнгән транспортны, тукталыш урыны территорияләрендә төрле конструкцияләренә жайга салуга юл куймаска;

98.5. тукталыш урыннары территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә торган яктылык тигез таралуны тәэмин итә торган тышкы яктырту белән жиһазландырырга;

98.6. ягулык-майлау материаллары агып торган автомобильләренә юу һәм автомобиль кую урыннары территорияләрендә булдырмаска;

98.7. санитария һәм янғынга каршы кагыйдәләрен үтәгән тукталыш урыны территорияләрен карап тоту.

98.8. 1995 елның 24 декабрендәге "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясы нигезендә инвалидларның тукталыш урыны территориясенә тоткарлыксыз керүен тәэмин итәргә.

99. Транспорт чараларының һәр тукталышында, шул исәптән социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектлары (торак, ижтимагый һәм житештерү биналары, төзелешләр һәм корылмалары, физик культура-спорт оешмалары, мәдәният

оешмалары һәм башка оешмалар урнашкан урыннарны кертәп), ял итү урыннары янында, бушлай машина кую урыны (бер урыннан да ким түгел) I, II төркем инвалидлар белән идарә ителә торган транспорт чараларының, шулай ук III төркем инвалидлары тарафыннан Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә транспорт чараларының һәм мондый инвалидларны һәм (яисә) инвалид балаларны йөртүче транспорт чараларының кимендә 10 проценты (бер урыннан) бүлеп бирелә. Күрсәтелгән транспорт чараларында "Инвалид" тану билгесе билгеләнергә тиеш. "Инвалид" тану билгесен индивидуаль файдалану өчен бирү тәртибе Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан бирелгән вәкаләткә ия башкарма хакимият федераль органы тарафыннан билгеләнә. Билгеләнгән урыннарны машина кую өчен башка транспорт чаралары биләргә тиеш түгел.

Жирлек территориясен бәйрәм белән бизәү

99. Жирлек территориясен бәйрәм итү дүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгаларга бәйле чаралар уздыру чорында башкарыла.

Бәйрәм бизәлешенә дүләт һәм муниципаль флаглар, лозунглар, гирлянд, панно вывескасы, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада урнаштыру, шулай ук бәйрәм иллюминациясе жайланмасы керә.

Бәйрәм бизәлеше элементларын эзәрләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салуның техник чараларын төшереп калдырырга, аларны начарайтырга рөхсәт ителми.

IV. Авыл жирлекләрен жыештыру тәртибе, төзекләндерү эшләре исемлеген һәм аларны даими башкару тәртибен дә кертәп

Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тотуга гомуми таләпләр

100. Жирлек территориясен жыю һәм карап тоту түбәндәгеләр гамәлгә ашырыла:

1) жәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;

2) кышкы чорда - 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Күрсәтелгән сроклар, һава шартларына карап, башкарма комитет тарафыннан төзәтелә ала.

101. Жирлек территориясен жыю түбәндәгеләрне үткәрү юлы белән башкарыла:

1) жирлек территориясен тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;

2) Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә берәмлек массакүләм чаралар (шимбә өмәләре).

102. Жәйге чорда жирлек территориясен жыештыру юу, су сибү, себерү һәм жирлек территориясен карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән жирлек территориясенә пычрануын һәм тузанлануын киметү максатында башкарыла һәм үз эченә түбәндәгеләрне ала:

103.1. Урам-юл челтәре объектларының һәм яңгыр канализациясе белән жиһазланган башка территорияләрнең ясалма өслекле, тузаннан һәм пычрактан юылуы (коры көннәрдә су сибү). Ясалма өслекле юл өслекләрен, майданнарын, тротуарларын һәм башка территорияләрне юу бөтен киңлеккә башкарыла;

103.2. яңгыр канализациясе рәшәткәләрен чистарту;

103.3. барлык территориядән чүп-чар жыю;

103.4. ел саен, 1 июньгә кадәр, кече архитектура формаларын, бакча һәм урам жиһазларын, чүпкеләрне, спорт һәм балалар майданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

103.5. гомуми файдаланудагы территорияләрдә, чикләнгән территорияләрдән һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш, үләнне (үлән биеклегә 15 см дан артык булганда) вакытында чабу һәм тәүлек дэвамында чабылган үләнне жыештыру

яфрак коелу чорында 103.6 - тәүлеккә бер тапкыр коелган яфракны жыю һәм алып чыгу;

103.7. Юудан соң, бордюр янында лотоклар жыештыру.

104. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияне жыештыру түбэндөгөлөрне үз эченэ ала:

104.1. юл өслеклэрен һәм тротуарларны кардан, кар һәм чүп-чардан чистарту;

104.2. тайгаклык яки бозлавык барлыкка килгәндә-жәяүлеләр зоналары комы, баскычлар сибү, юл катламнарын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

104.3. язгы чорда - кар эрү һәм кар суларын агызу.

105. Жирлек территориясендә башкарыла торган урып-жыю эшләрә технологиясе һәм режимнары һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чараларының һәм жәяүлеләрнең каршылыксыз хәрәкәтен тәмин итәргә тиеш.

106. Жәяүле тротуарларны, жир өсте кичүлэрен, кышкы чорда баскычларны жыештыру үзенчәлекләре:

106.1. интенсив кар яву чорында жәяүлеләр өчен тротуарлар, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелгә һәм чистартылырга тиеш;

106.2. бозлавык материаллары барлыкка килгәндә, беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә.

Бозга каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгак табылганнан соң дүрт сәгатътән артмаска тиеш;

106.3. калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган көпшәк карны шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән газонга яисә урыннарда, яшел утыртмаларны саклау һәм кар суларын агызып чыгаруны тәмин итү шарты белән, жыю рөхсәт ителә.

107. Жирлек территориясендә түбэндөгөләр рөхсәт ителми:

107.1. Урамнарда, майданнарда, яшел үсентеле участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрдә сортларга;

107.2. Гомуми файдаланудагы территорияләрдә, гамәлдәге законнар нигезендә бирелгән күмү урыннарыннан тыш, мемориаль намогия корылмаларын (истәлекле корылмаларны, коймаларны) билгеләргә;

107.3. шушы максатларда каралмаган урыннарда, шул исәптән жәмәгать транспортының муниципаль маршрутларының соңгы пунктларында юуны, салонны чистартуны һәм транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтүне башкарырга;

107.4. Биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементларын, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, гомуми файдаланудагы территорияләрдә төзекләндерү өчен кече архитектура формаларын һәм башка элементларны ватарга һәм аларга зыян салырга, шулай ук аларны үз белдеге белән үзгәртеп корырга, үзгәртеп корырга һәм күчәрүне башкарырга;

107.5. язүлар, рәсемнәр төшерергә, мәгълүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм ябыштырырга, жәмәгать транспортын, стеналарын, баганаларын, коймаларын (коймаларын) һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларны көтү тукталышларында граффити ясарга;

Бирелгән жир кишәрлеклэренә чиклэреннән һәм (яисә) коймаларыннан читтә күчемле мөлкәтне кушарга һәм сакларга;

107.7. тротуарларда, газоннарда, юлларда сәүдә әйберлэрен, сәнәгать товарларын һәм башка сәүдә предметларын урнаштыру һәм складлау;

107.8. Билгесез урыннарда кар өеп кую;

107.9. Тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар кую юлы белән үз белдеге белән тротуарлар һәм юлларны ябарга.

108. Санкциясез урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз исәбенә әлеге территорияне жыештырырга һәм чистартырга, ә кирәк булганда - жир кишәрлеген рекультивацияләргә тиеш.

Әгәр дә 20 тәүлек дэвамьнда рөхсәтсез урында калдыкларны урнаштырган зат билгеләнмэгән булса, калдыкларны алып ташлау һәм рөхсәтсез чүплеклэр территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне жыештыру өчен жаваплы

оешмалар (яисә, әлеге төр хезмәт күрсәтүләрне шартнамәдә каралган булса, калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсулаштырылган оешма) тарафыннан башкарыла.

109.Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектәге жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) стихияле барлыкка килә торган чүплекләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәмин ителә.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын жыю

110. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыештыру автомобиль юлларын, тротуарларны, машина кую урыннарын (парковка кесәләрен), жәмәгать транспортын, пычрактан, чүп-чардан, кардан һәм боздан ясалма юл корылмаларын даими чистарту чаралары комплексын үз эченә ала.

111.Язгы-жәйге чорда юлларны юдыру, су сибү, тузан тузанын бетерү, себерү һ.б.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чар, кар һәм боз жыюны һәм чыгаруны, пычракны, юлларны ком-тоз катнашмасы белән ташуны, тротуарларны коры ком белән жибәрүне күздә тотта.

112.Юл буенда урнашкан чүплекләрне көнгә бер тапкырдан да ким түгел, тукталыш мәйданчыкларында - көнгә ике тапкыр чистарталар.

113.Жәмәгать транспортының көтү павильоннары буялмаган, буялган һәм юылган, рөхсәт ителмәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

114. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыруга таләпләр:

114.1.үтү өлеше төрле пычранулардан тулысынча чистартылырга һәм бөтен киңлеккә юылырга тиеш. Жайга салу линияләре белән билгеләнгән төп, резерв полосалар ком һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш;

114.2.ике метрлы лотковый зоналарда грунт-комлы нанослар һәм пычранулар булырга тиеш түгел. Махсулаштырылган машиналарның эш циклары арасында барлыкка килергә мөмкин комлы кисәкчәләр һәм төрле вак чүп-чар белән пычранулар рөхсәт ителә;

114.3.юл кырыйлары эре габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

115.Юлларны кышкы жыештыруга таләпләр:

115.1. Кышкы чорда юлларны жыештыру түбәндәгеләрне үз эченә ала:

кардан һәм юл йөрү өлешен чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, себерү, карны өемгә күчерү һәм кар чыгару;

116. Рөхсәт ителми:

116.1. квартал эчендәге машина юлларынан, ишегалды территорияләреннән, предприятиеләр, оешмалар территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларынан, сүдә объектларынан чистартыла торган кар, боз, 8.00 сәгатьтән соң, шулай ук машина юлларын жыештыручы зат белән шартнамә булмаганда, тротуарларга, юлларның һәм машина юлларының машина юлларына йөрү өлешен чыгарып жибәрергә яисә күчерергә;

116.2.Тротуарларда бозга каршы реагент буларак техник тоз һәм сыек хлор кальций, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел утыртмалары булган территорияләрдә;

116.3.билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгарырга һәм тезергә;

116.4.кар өемнәрен формалаштыру:

1) күрү өчпочмагы зонасында бер дәрәжәдә һәм тимер юл аша чыгу юлларының һәм урамнарның киселешендә;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышынан 20 метрга якына;

3) транспорт киртәләре яисә югары бордюр белән жиһазландырылган юллар участкаларында;

4) тротуарларда;

5) янәшәдәге территорияләргә кергән урыннарда;

116.5. юлга автотранспорт тәгәрмәчләре белән грунт һәм пычрак чыгарылган;

116.6. Грунт, чүп-чар, юаш төзелеш материаллары, жиңел тару, юлларның пычрануына юл куймый торган брезент яки башка материал белән агачларны ташырга, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремэләрен (шул исәптән цемент-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) юлга, тротуарга, юл кырыена яки юл буена якын газ полосасына кою мөмкинлеген юкка чыгармый торган чаралар күрмичә генә күчереп йөртергә.

Урып-жыю, санитария хезмәте күрсәтү һәм кешеләр күпләп ял итү урыннарын төзекләндерү

117. Кешеләрнең ялы һәм массакуләм булу урыннарына түбәндәгеләр керә:

1) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, жирлек урманнарында оештырылган ял урыннары, пляжлар;

2) актив ял итү һәм мавыктыргыч чаралар урыннары - стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ.б.

3) сәүдә объектлары территорияләре (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вак-ваклап сату чөлтәре объектлары комплекслары), жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнеш, көнкүреш хезмәте күрсәтү;

4) административ һәм ижтимагый биналарга, учреждениеләргә якын территорияләр.

118. Гомуми файдаланудагы мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буен һәм башка территорияләргә жыю:

118.1 Кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял итү зоналарында юлларны жыештырганда, химик реагентлары булмаган карны шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда, яшел утыртмаларны саклаган һәм кар суларын агызып чыгаруны тәмин иткән очракта, вакытлыча салып кую рөхсәт ителә.

119. Ваклап сату базарларын жыю һәм санитар карап тоту:

119.1. Ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндереләргә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән жиһазландырылырга, яңгыр һәм кар суларын агызу өчен каты өслекләре һәм уклоннары булырга, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

119.2. Базар территориясен төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндөз чүп-чар жыючыларның каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүп-чар жыештыру һәм чистарту эшләре башкарыла;

119.3. жәйге чорда базар территориясендә атна саен дымлы жыештыру үткәрелә;

119.4. базар территориясе 40 кв. м мәйдандагы бер урна исәбенән жиһазландырылачак, өстәвенә алар арасындагы ераклык 10 м дан артмаска тиеш;

120. Базар территориясендә һәм аның янәшәсендә урнашкан оешмалар, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаталары һәм павильоннары эшчәнлегә каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәт күрсәтүләргә килешү төземичә рөхсәт ителми.

121. Сәүдә һәм (яисә) жәмәгать туклануы объектларын жыю һәм санитар карап тоту:

121.1. сәүдә һәм (яисә) жәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тулысынча жыештыру тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кич) башкарыла. Көндөз чүп-чар жыючыларны һәм чүп-чар жыючыларны чүп-чар калдыклары белән тутырылган чүп-чар жыю эшләре башкарыла;

121.2. сәүдә һәм (яисә) жәмәгать туклануы объектларына керү юлында кимендә ике урна билгеләнә;

121.3. Газ һәм тротуарларда тара һәм товарларны салу рөхсәт ителми;

121.4. калдыкларны чыгару тәмин ителә.

122. Башка сәүдә мәйданчыкларын, стационар булмаган вак-төяк чөлтәр объектлары комплексларын, социаль-мәдәни билгеләнештәге территорияләргә жыештыру аларның елның жылы вакытында мәжбүри алдан поливка белән ябылуыннан соң башкарыла.

Агымдагы урып-жыю көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тээмин ителә.

123. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарын төзекләндерү:

123.1. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарында уңайлылык тудыру элементларының мәжбүри исемлегенә өслекләрне бәйләүнең, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен кечкенә контейнерлар, урам жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жайланмалары, жирлек мәгълүматларын йөртүчеләр, яшелләндерү участокларын яклау элементлары (металл киртәләр, өслекнең махсус төрләре һ.б.) керә;

123.2. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарының барлык территорияләрендә, пляжлардан кала, каты өслекле яисә чәчелгән үләннәр яисә яшел үсентеләр булган үсемлекләр җирин булырга тиеш;

123.3. ял итү һәм кешеләр күпләп жыела торган территорияләрдә яшелләндерү участкаларын чәчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз, төркөмле, рядовой бистәләр, вертикаль, күпкатлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;

123.4. Кешеләргә ял итү һәм массакуләм булу урыннары, туалет урнаштыру һәм тоту таләпләрен үтәп, жиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән комплектына тиеш;

123.5. пычранган саен, кешеләрнең ялы яисә массакуләм жыела торган урыннарында фонтаннар, буалар, елга ярлары чистартылырга тиеш;

123.6. массакуләм чаралар уздырганда, аларны оештыручылар чара, аңа якын территорияләргә жыештыруны һәм бозылган төзекләндерү урыннарын торгызуны тээмин итәргә тиеш. Чараны үткәру урынын, аңа якын территорияләргә жыештыру һәм бозылган төзекләндерү эшләрен торгызу тәртибе чараны үткәругә билгеләнгән тәртиптә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

124. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннары территорияләрендә рөхсәт ителми:

124.1. тару һәм сәүдә жиһазларын бу урынга билгеләнмәгән урыннарда сакларга, урнаштырырга;

житештерү һәм куллану калдыклары белән территорияне пычратырга;

124.3. автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклыкларын салырга;

124.4. автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар уздырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләргә урнаштырырга;

124.5. газларны, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларын зарарларга;

124.6. кече архитектура формаларын зарарларга һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчерергә;

124.7. сыек азык-төлек калдыкларын, сатуратор жайланмаларыннан су, куас һәм сыра цистерналарыннан су, тротуарларга, газоннарга һәм жирлек юлларына агызу;

125.8. автотранспорт чараларының түләүле стоянкаларын законсыз оештырырга;

125.9. үз белдеге белән стационар булмаган объектларны урнаштырырга;

125.10. тротуарларның асфальт-бетон өслеген, янәшәдәге яшел зоналарның бөтенлеген һәм территорияләргә төзекләндерүнең башка элементларын бозарга;

125.11. территориядә сәүдә-суыткыч жайланмасы кую;

125.12. халыктан каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) каты көнкүреш калдыкларын, калдыкларны контейнерларга (бункерларга) урнаштыру өчен килешү булмаса, идарәче оешмалар белән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен каты көнкүреш калдыкларын (бункерларны) жыярга;

125.13. тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар кую юлы белән тротуарларны үз белдеген белән каплау;

125.14. товарны сәүдә объекттыннан читтә чыгарырга;

126.15.учак ягу, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрү, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар куллану.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

127. Йорт яны территориясен жыештыру:

127.1. Урып-жыю түбәндәге тәртиптә башкарылырга тиеш: тротуарлар, жәяүлеләр өчен юллар (бозлавык һәм тайгак очрагында - ком чүбе), э аннары - ишегалды территорияләрен;

127.2. Кар яву вакытында житештерелә торган кар чистартудан тыш, жыештыру 8.00 сәгаткә кадәр башкарыла.

Көндөзгә вакытта машиналар тизлеге 4 км/сәг. булганда жыюны механикалаштырырга мөмкин.

128. Жәйге жыештыру:

128.1 Йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: себерү, юу яки су сибү - махсус машиналар ярдәмендә - күбесенчә иртә, иртәнге һәм соң, кичке сәгатьләрдә, башкарылырга тиеш;

128.2. Тротуар юуны бары тик ачык тротуарларда гына, аларны турыдан-туры беркетелгән полоса белән чиктәш ачык тротуарларда һәм биналардан урамның машина юлына таба юнәлештә генә башкарырга кирәк;

128.3. Эссе вакытта тротуарларга су сиптерү кирәк булган саен башкарылырга тиеш, ләкин тәүлегенә кимендә ике тапкыр.

129. Кышкы жыештыру:

129.1. түбәләрдә туплана торган кар вакытында жиргә ташланырга һәм агынты полосага күчәргә, э киң тротуарларда - валларга жыелырга тиеш;

129.2. Сугарулы кар тротуарлардан машина юлының алгы өлешенә, э ишегалларында - складлау урыннарына күчәргә тиеш;

129.3. Квартал эчендәге юллардан күчерелгән карны борт ташына параллель урнашкан өемнәргә һәм өемнәргә салырга яки, кагыйдә буларак, ротор кар чистартучылары ярдәмендә юл буен жайларга кирәк;

129.4 тротуарларда урамнарның машина юлыннан газлар белән аерылган 6 м дан артык киңлектә карны тротуар уртасына алга таба алып ташлау өчен күчерергә рөхсәт ителә;

129.5. Кар өемнәренә һәм өемнәргә кар салу эшләре тротуарларда кар яву вакытыннан алты сәгатьтән дә соңга калмыйча, э калган территорияләрдә 12 сәгатьтән дә соңга калмыйча төгәлләнергә тиеш;

129.6. Ишегалларда, квартал эчендәге юлларда, газларда һәм ирекле территорияләрдә жәяүлеләренң ирекле хәрәкәтенә һәм автотранспортның үтүенә комачауламый торган, яшел утыртмаларны һәм кар суларын аерып алуны тәэмин иткәндә пычранмаган ком-тоз катнашмалары белән капланган карны төзергә рөхсәт ителә;

129.7. тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кулдан чистартканда кар тулысынча, кырый астына жыелырга тиеш. Камилләштерелгән япмалар булмаганда, карны хәрәкәт астына жыярга кирәк, аннары аны тыгызлау өчен кар катламын калдырырга кирәк;

129.8 Юл капламаларын эшкәртүнең шомалыгы барлыкка килгәндә, ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү бүлүчеләр ярдәмендә 0,2-0,3 кг/м нормасы буенча башкарылырга тиеш;

129.9. Боз ясалышын эшкәрткәннән соң йомшартылган катнашмаларны, ачык грунтка, агачларга яки газларга элэгүгә юл куймыйча, күчерергә яисә күчерергә кирәк.

130. Яз житүгә түбәндәгеләр гамәлгә ашырыла:

130.1. Тал суларын нормаль чыгару өчен таләп ителә торган урыннарда су агызып чыгаруны һәм каналларны чистартуны;

130.2. Калын суларның люкларга һәм коеларны су белән тәэмин итүгә системалы рәвештә куылуы;

130.3. Кар эрегәннән соң, калган кар һәм бозны чистарту.

131. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен тоту:

131.1. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясе) карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) даими жыештыру;

2) күзәтү һәм су сиптерү коеларын, дренажларны, лотокларны, үрелгән торбаларны ремонтлау һәм чистарту;

3) инженер челтәрләренең смотр коеларына, янгын сүндерү су белән тәэмин итү чыганаclarына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) каршылыксыз үтеп керүне тәэмин итү;

4) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны жыю һәм алып китү;

5) яшелләндерү һәм булган яшел утыртмаларны карау;

6) кече архитектура рәвешләрен карап тоту, агымдагы һәм капитал ремонтлау.

132. Калдыкларның барлык төрләре су үткәрми торган өслекле контейнер майданчыкларында урнаштырыла торган контейнерлар һәм бункерларга каты көнкүреш калдыкларын туплау нормалары нигезендә кирәкле күләмдә жыелырга тиеш.

133. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданныр түбәндәгеләргә бурычлы:

йорт яны территорияләрендә 133.1. чисталык һәм тәртип сакларга;

133.2. Каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус майданчыкларга гына урнаштырырга.

134. Идарәче оешмалар түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш:

134.1. каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, ә анализланмаган биналарда - моннан тыш, сыек көнкүреш калдыклары өчен жыентыклар урнаштыру; расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны чыгару;

134.4. контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын, аларга килү юлларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;

134.5. подъездларга керү юлларында чүп савытлары, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;

134.6. тайгак участокларны ком-тоз һәм (яисә) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;

134.7. яшел үсентеләрне һәм газларны саклауны һәм квалификацияле тәрбияләүне;

134.9. Тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгы төшү белән кертү.

135. Йорт алды территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

135.1. Яфракны, калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрен яндырырга;

135.2. Хужалык майданчыгыннан читтә эчке киём, киём, келәм һәм башка предметларны эләргә;

135.3. контейнер майданчыкларына керү юлларын томаларга;

135.4. Урамнарның һәм юлларның, тротуарларның, газларның һәм яшел зоналарның юл өлешендә контейнерлар (бункерлар) билгеләргә;

билгеләнгән тәртипне бозуда йорт яны территорияләренең коймаларын үз белдеге белән билгеләргә;

135.6. Үз белдеге белән ишегалды корылмаларын төзәргә;

135.7. йорт янындагы территорияне металл ватык, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, зола һәм житештерү һәм куллану калдыклары белән капларга, тараны кушарга һәм сакларга;

калдыклар һәм чүп-чар ыргытырга;

135.9. автотранспорт чараларының түләүле тукталышын оештырырга;

Тимер-бетон блоklar, баганалар, киртәләр, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге машина юлларын үз белдеген белән ябарга;

135.11.автомашиналар, ягулык һәм майлар юуны башкарырга, тавыш сигналларын, тормозны һәм двигательләрне көйләргә;

135.12.кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясаучы теләсә нинди эшләр башкарырга;

135.13.теләсә нинди сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләрен, шул исәптән палаткаларны, киоскларны, ларекларны, мини-базарларны, павильоннарны, жәйге кафеларны, житештерү объектларын, автомобильләрне, көнкүреш техникасын, аяк киёмнәрен, шулай ук кунак бүлмәләреннән тыш, автотукталышларны урнаштырырга;

135.14.йорт яны территориясенә эчке юллары буйлап транспорт транзит хәрәкәтен башкарырга;

135.15.уچак ягу, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәру, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар куллану.

136. Идарәче оешмалар түбәндәгеләрне тәмин итәргә тиеш:

136.1.яшел утыртмаларның сакланышы;

136.2.жәй көннәрендә һәм коры көннәрдә газоннарға, чәчәкләргә, агачларға һәм куакларға су сибү;

136.3.аларда төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, кар, боз һәм башка төзелешләрдән башка газларның сакланышы һәм бөтенлеге;

136.4. Яна агач һәм куаклар утырту, юллар челтәре үзгәру һәм жиһазларны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына яңадан планлаштыру, агротехник шартларны үтәп урнаштыру.

137. Йорт яны территориясен төзекләндерү:

137.1.һәр йорт биләмәсенә территориясә, кагыйдә буларак, түбәндәгеләр булырга тиеш:

1) йорт кирәк-яракларын киптерү өчен хужалык майданчыгын, киём-салымны, келәмнәрне һәм йорт кирәк-яракларын чистартуны;

2) өлкәннәрне ял итү майданчыгы;

3) балалар өчен уен һәм спорт майданчыклары яшелләндерү һәм балаларның жәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларын кирәкле жиһазлау.

138.Әгәр кишәрлек территориясә күләме мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләр йөртү өчен майданчык урнаштырылырга мөмкин.

139.Йортларның подъездлары янындагы майданчыклар, юл йөрү һәм жәяүлеләр өчен юллар каты өслекле булырга тиеш. Каты өслекләр салганда, яңгыр суларын буш агызу мөмкинлеге каралырга тиеш.

140.Торак йортларга төзелгән жәмәгать корылмалары йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү юлларына ия булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспортын кую ишегалды территориясеннән читтә булырга тиеш.

141. Торак йорт ишегалды ягыннан жәмәгать билгеләнешендәге урыннар өчен тәрәзәләр һәм фатирларга керү урыннары булган материалларны, продукцияне тутыру рөхсәт ителми. Йөкне тәрәзәләре булмаган торак йортлар торбаларыннан, жир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан башкарырга кирәк.

142.Квартал эчендәге территорияләрдә транспорт чараларын урнаштыру кешеләрнең, шулай ук урып-жыю һәм махсус техниканың тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итәргә тиеш.

Шәхси торак төзелеше территорияләрен жыештыру

143.Торак йортлар хужалары көн саен жир кишәрлеген (шул исәптән кардан) жыялар.

144.Шәхси торак төзелеше территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

145.1.карны этеп чыгарырга, чүп ташларга, шлак ташларга, йорт биләмәләре территориясенә сыек көнкүреш калдыкларын агызырга;

145.2.Ишегалды һәм аның янәшәсендәге территориядән чистартылган кар һәм бозны юлларның һәм юл йөрү юлларының юл өлешенә күчерергә яки күчерергә.

V. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

146. Территорияне төзеклэндерүнең аерылгысыз компонентлары булган территорияне төзеклэндерү элементлары булу гамәлдәге законнар таләпләре нигезендә проект документларында эшләнәргә һәм каралырга тиеш.

мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзеклэндерү элементларына проект документациясе мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Озын яисә даими файдаланудагы территорияне төзеклэндерүнең стационар элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен ныгытылырга тиеш.

147. Төзеклэндерү элементларының эчтәлегә, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзеклэндерү элементлары хужалары башкара.

Яшеллэндерү

148. Яшел утыртмалар территорияне төзеклэндерүнең мәжбүри элементы булып тора. Төзеклэндерү эшләрен башкарганда гамәлдәге яшел утыртмаларны мөмкин кадәр күбрәк саклап калырга кирәк.

149. Жирлек территориясендә яшеллэндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләргә туфракка утырту һәм мобиль урыннарда утырту - үсемлекләргә махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) утырту.

Стационар һәм мобиль яшеллэндерүне рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрендә (түбә яшеллэндерү), фасадаларында (вертикаль яшеллэндерү) архитектура-ландшафт объектлары (газлар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар булган мәйданчыклар) төзү өчен файдаланалар.

150. яшеллэндерү объектларының эчтәлегә - яшел утыртмаларны карау һәм яшеллэндерелгән территорияләргә төзеклэндерү элементларын карап тоту, күләм корылмаларның конструктив элементларын аз гына деформацияләүне һәм зарарлануларын бетерү, шулай ук жәйгә һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны жыю эшләре комплексы ул.

151. Яшел утыртмалар хужалары бурычлы:

151.1. Яшел утыртмаларны саклауны һәм квалификацияле карауны тәмин итәргә;

151.2. елның жәендә коры көннәрдә газларга, чәчәклекләргә, агачларга һәм куакларга су сибүне тәмин итәргә;

151.3. газларның сакланышын һәм бөтенлеген тәмин итәргә;

151.4. яшеллэндерү объектларында сулыклар булса, аларны чиста тотарга һәм 10 елга кимендә бер мәртәбә чистартырга;

152. Күллэндерелгән территорияләрдә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

152.1. төзелешләргә, аларның эшләвен һәм хезмәт күрсәтүен тәмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, урнаштырырга;

152.2. агач һәм куакларны үз белдегә белән утырту һәм кисү, газон һәм чәчәк түтәлләрен юк итү;

152.3. агачка һәм башка яшел утыртмаларга гамак, таган, турник, кер киптерү өчен баулар тагарга, агачларга реклама һәм мәгълүмат щитлары һәм табличкаларын, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән чыгарыла торган конструкцияләргә беркетергә, объектларга, афишаларга, агитация материалларына, техник конструкцияләргә, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәмин итү чараларына, баганалардан, коймалардан, реклама калканнарыннан, электр чыбыкларыннан, лампалардан, чәнечкеле киртәләрдән аерырга;

152.4. стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын билгеләргә, шул исәптән, ел вакытына карамастан, автостоянкалар һәм парковкалар урнаштырырга;

- 152.5. төзелеш материалларын һәм башка материалларны, калдыкларны, чүп-чарны, бозга каршы материалларны һәм башка зарарлы матдэләрне, шулай ук ком һәм бозга каршы реагентлар белән пычранган карны, боз төркемнәрен кушарга;
- 152.6. яшелчә бакчалары өчен казу эшләрен башкарырга;
- 152.7. Йорт хайваннарын газларда һәм чәчәкләкләрдә йөртөргә;
- 152.8 яфракларны, үләннәрне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны лотокларга һәм башка суүткәргеч жайланмаларга кертергә;
- 152.9. смета һәм чүпне газоннарга ташларга;
- 152.10. учак ягарга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар уздырырга, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар кулланырга;
- 152.11. СОК алу өчен агачларны кисәргә, аларга сумала, башка механик жәрәхәтләр кертергә ;
- 152.12. яшел территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урнарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;
- 152.13. Агач тамырларын кәүсәдән 1,5 м ераклыкта ачарга һәм агач муеннарын жир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.

Коймалар

153. Чикләүләрне төзү төзекләндерү өчен өстәмә элемент булып тора.
154. Коймалар бер-берсеннән аерыла:
- 1) билгеләү (декоратив, яклау, аларның ярашуы);
 - 2) биеклегә (түбәнлегә - 1,0 м га кадәр, уртача - 1,1-1,7 м, югары - 1,8-3,0 м);
 - 3) материалның төре (металл, тимер-бетон һ.б.);
 - 4) күз карашы өчен сизгерлек дәрәжәсе (үтә күренмәле, саңгырау);
 - 5) стационар (даими, вакытлыча, күчмә) һәм башка киртәләр.
- Коймаларны проектлау аларның урнашу урыннарына һәм билгеләнешенә карап, гамәлдәге дөүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектлау проектларына карап башкарыла.
155. мәдәни мирас объектлары территорияләрен төзү элегә территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарылырга тиеш.

Жир өсләрен ябу

156. Жир өслеген ябуны жирлек территориясендә имин һәм уңайлы хәрәкәт итү шартлары тәмин итә, шулай ук жирлектә барлыкка килгән төзелешнең архитектура йөзен формалаштыра.

Төзекләндерү максатларында түбәндәге төр өсләкләр билгеләнә:

- 1) каты (капиталь) өсләкләр - монолит яисә жыелма өсләкләр, шул исәптән асфальт-бетоннан, цементобетоннан, табигый таштан башкарыла;
- 2) йомшак (капиталь булмаган) өсләкләр - табигый халәттәге, тыгызланган яисә беркетелгән сүс материаллары белән сакланган, табигый яисә ясалма сыпучыл материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит чәчүлекләре, керамзит, резин валчык) башкарыла торган өсләкләр;
- 3) үлән капламын эзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган газ өсләкләре;
- 4) катнаш өсләкләр - өсләкләрнең үрелмәләрен тәшкит итүче өсләкләр (рәшәткә плитәсе яисә газонга баткан газ рәшәткәсе яисә йомшак өслек).

157. Яфрак төрләрен сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә башкарырга кирәк:

- 1) каты - мөмкин булган йөкләнешләренә, сыйфатны һәм хәрәкәт составын, проектлау вакытына гамәлдә булган янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;
- 2) йомшак - территорияләренең аерым төрләрен (шул исәптән балалар, спорт майданчыкларын, этләренә йөртү өчен майданчыкларны, урамда йөрү юлларын) төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып;

3) газлы һәм катнаш (иң экологик) күрсәткечләр.

Ябык өслекнең каты төрләрәндә коры хәлдәге эләктерү коэффициенты кимендә 0,6, юештә 0,4 булса, кытыршы өслек булырга тиеш.

Жир өсләрен тыгызлау

158. Жир өслеген үзара бәйләү элементларына гадәттә төрле борт ташлары, пандуслар, баскычлар, баскычлар керә.

Бортлы ташлар

159. Юл борт ташлары тротуар һәм юл өлеше тоташкан урында түшәмәләрнең өслекләре ремонтланган очракта да сакланырга тиеш булган кимендә 150 мм юл өлеше дәрәжәсеннән норматив яктан артып билгеләнә.

Машина транспортын газ белән тоташтыру урыннарында газ белән бәрүне булдырмау өчен, югары борт ташын куллану кирәк.

Жәяүлеләр коммуникацияләрен газ белән бергә бәйләгәндә, газ өсте тигезлегеннән кимендә 0,5 м ераклыктагы кимендә 50 мм дан да артык булган бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газны саклый һәм чүп-чарның пычракка һәм үсемлек чүп-чарына элэгүен булдырмый, аның хезмәт итү вакытын арттыра.

Жәяүлеләр зоналары территориясендә төрле өслекле өслекнең төрле төрләрән тоташтыру өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, таш, керамик борт һ.б.) куллануырга мөмкин.

Баскычлар, баскычлар, пандуслар

160. Жәяүлеләр кичүендә 60 тан артык промилле баскыч төзүне күздә тотарга кирәк.

Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм күпләп йөрүнең башка объектлары урнашкан урыннардагы төп жәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар йортлары һәм өлкәннәр баскычында һәм баскычларда 50 дән артык промилле авышканда аларны пандус белән озата барырга кирәк.

бордюр пандусының авы 1:12 кабул ителә.

Баскычларның беренче баскычларын төшкәндә һәм күтәрелгәндә, ачык төстәге капма-каршы төстәге сызыклар белән аерып күрсәтергә кирәк.

Бер марш чикләрендә тышкы баскычларның барлык баскычлары да баскычларның киңлегә һәм биеклегә буенча бертөрле итеп билгеләнә.

Талаучы пандус булмаганда, конструкцияләр киртәләүче бортикны кимендә 75 мм биеклектә һәм тоткычларда күздә тотарга кирәк.

Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участкалары әйләнә-тирәдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора.

Баскычның ике ягында да яки пандуста да колачлау өчен уңайлы һәм стенадан 40 мм ераклыкта булган 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисенте биеклегендә тоткалар күздә тотыла.

Мәйданчыклар

161. Жирлек территориясендә түбәндәге мәйданчыклар урнашкан: балаларның уеннары, өлкәннәрнең ялы, спорт белән шөгыйльләнү, чүп-чар жыючыларны урнаштыру, этләрне йөртү, автомобильләр кую урыннары.

Теркәлгән мәдәни мирас ядкарьләренең һәм махсус сакланылучы табигать территорияләренең саклау зоналары чикләрендә мәйданчыклар урнаштыру истәлекләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау вәкаләтле органнары белән килештерергә тәкъдим ителә.

Йорт тирәсендәге территорияләр, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм жәрәхәтләнү куркынычсыз инвентарь белән тәэмин ителергә тиеш.

Балалар майданчыклары

162. Балалар майданчыклары төрлө яшь төркөмнәре өчен аерым майданчыклар рәвешендә яисә яшь мәнфәгатләрә буенча зоналаштырылган комплекслы уен майданчыклары буларак оештырыла.

Балалар майданчыгында территорияне төзөкләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак төрләрә, майданчыкның газ белән тоташу элементлары, яшелләндерү, уен жиһазлары, эскәмия һәм урналар, яктырту жиһазлары.

Торак йортлар һәм жәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар майданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 метрдан, кече һәм урта мәктәп яшендәге балалар майданчыклары - 20 метрдан кимрәк, комплекслы уен майданчыклары 40 метрдан да ким булмаса, спорт-уен комплекслары 100 метрдан да ким булмаса тиеш.

Балалар уен майданчыклары контейнер майданчыкларынан кимендә 20 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

163. Балалар майданчыклары түбәндәгеләргә тиеш:

163.1. жәйге чорда тигезсезлекләр ком сибелгән өслек планировкасы булырга;

163.2. даими рәвештә себереләргә һәм иртәнге вакытта чылатырга;

163.3. буялырга, майданчыкта коймаларның һәм корылмаларның буялуы елына кимендә бер тапкыр, ә ремонты кирәк булган саен;

163.4. Транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, машина юлларыннан, борылыш майданчыкларынан, кунакчыл стоянкалардан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру өчен майданчыклардан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлы саклау участкаларынан изоляцияләнергә.

Травматизмны булдырмас өчен, майданчык территориясендә чыгыш ясаучы тамырлар яки түбән ботаклар, жир өслегендә урнашкан иске, киселгән жиһазлар калдыклары (стойкалар, фундаментлар) булу рөхсәт ителми (кагыйдә буларак, турникларда һәм таганнарда).

Янындагы территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясендә эшләр алып бару һәм төзелеш материалларын складлау рөхсәт ителми.

Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

Яктырту жайланмаларын 2,5 метрдан да ким булмаган биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен жиһазларын урнаштыру норматив куркынычсызлык параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

164. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларда куркынычсызлыкны тәэмин итү өчен жаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

Спорт майданчыклары

165. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркөмнәре физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән.

Спорт майданчыгында территорияне төзөкләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак яисә газ төрләрә (жәйге чорда), спорт жиһазлары.

Спорт майданчыклары яшелләндерелә һәм челтәрле койма белән әйләндереп алына. Яшеллек майданчык периметры буйлап урнаштырыла, вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койманың биекlege 2,5-3 м, майданчыкларның бер-берсенә терәлгән урыннарында биекlege 1,2 м.

Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында йә махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) рекреацияләр составында урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары заводта ясалган, махсус эшкәртелгән өслекләр бүрәнәләрдән һәм бүрәнәләрдән ясалган (ярыклар, ярыклар булмау һ.б.) булырга мөмкин.

Урнашканда сертификациялэнгән жиһазлар каталогларына таянып эш итэргә кирәк.

Ял итү майданчыклары

166. Торак төзелеше территориясендә өлкән яшьтәге халыкның ял итү һәм өстәл уеннары өчен билгелэнгән ял майданчыкларын оештыру мөмкин. Торак йортлар тәрәзәләреннән алып тын ял итү майданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаса тиеш, шау-шулы өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаса тиеш.

Ял майданчыгында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә гадәттә каты өслек төрләре, майданчыкның газ белән тоташу элементлары, яшелләндерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә һәр эскәмиядә) керә, яктырту жиһазлары керә.

Майданны каплауны плитә куәте рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял майданчыкларын һәм балалар майданчыкларын берләштергәндә, балалар уеннары зонасында өслекнең каты төрләрен урнаштырырга киңәш ителми.

Парклар территорияләрендә чирәмдәге ял майданчыклары оештырылырга мөмкин.

Этләрне йөртү өчен майданчыклар

167. Этләрне йөртү өчен майданчыклар вәкаләтле органнар белән билгелэнгән төр типтә билгелэнгән урыннарда урнаштырыла.

Этләрне йөртү өчен майданчык территориясендә төзекләндерү элементлары исемлегенә төрле өслекләр, коймалар, эскәмияләр, урна, эксcrementларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмат жиһазлары керә. Периметраль яшелләндерүне күздә тотарга тәкъдим ителә.

Этләрне йөртү өчен майданчыклар микрорайонның һәм торак районның яшел утыртмалардан азат булган гомуми файдалану территорияләрендә, метрополитен һәм гомумжирлек магистральләренең техник зоналарында, 110 кВт көчәнешле электр тапшыру линияләре астында, беренче һәм икенче поясларны су белән тәмин итү чыганакаларының санитар зонасыннан читтә урнаштырылырга тиеш.

Торак билгеләнештәге территорияләрдә урнашкан этләрне йөртү өчен майданнар күләме 400-600 кв.м, башка территорияләрдә - 800 кв.м, барлыкка килгән төзелеш шартларында майданчыкларның кечерәйтелгән күләме, булган территорияль мөмкинлекләрдән чыгып, кабул ителергә мөмкин.

Майданчык чигеннән алып торак һәм жәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ара кимендә 25 метр, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт майданчыклары участкаларына, ял майданчыкларына кадәр кимендә 40 метр булырга тиеш.

Майданны төзү, кагыйдә буларак, биеклегә 1,5 м булган жиңел металл челтәрдән башкарыла. Чикләнгән элементлары һәм секцияләре арасындагы ераклык, аның аскы кырые һәм жире хайванга майданчыктан чыгып китәргә рөхсәт итәргә яки имгәнү китерергә тиеш түгел.

Майданчык территориясендә майданчыктан файдалану кагыйдәләре булган мәгълүмати стенд урнаштырылырга тиеш.

168. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының эксcrementларын жыю һәм утильләштерүне мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

Хайваннар хужалары үз хайваннарының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмаса, шулай ук әйләнә-тирәдәгеләр өчен санитария нормалары нигезендә тынлыкны тәмин итәргә, гамәлдәге санитария-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

Автостоянкалар майданчыклары

169. Жирлек территориясендә автостоянкаларның түбәндәге төрләре: автомобильләренә кыска вакытлы һәм озак саклау урыннарына урнаштырыла.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең каты төрләрен,

өслекләрне бәйләү элементларын, коймаларны яисә чүп-чар өчен кечкенә контейнерларны, яктырту жайланмаларын, мәгълүмати жиһазларны (күрсәткечләрне).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына килү юллары жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешмәскә тиеш.

Автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау участогы аша жәяүлеләр өчен транзит юллар оештыру рөхсәт ителми.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы 3 м дан да ким булмаган киңлектәге яшел утыртмалар полосасы белән башка территориядән аерылырга мөмкин.

Кече архитектура формалары

170. Кече архитектура формаларын урнаштыру биналарны һәм корылмаларны төзүнең, реконструкцияләүнең һәм капитал ремонтлауның проект документациясе, шулай ук төзекләндерү яисә эскиз тәкъдимнәре проектларының "Төзекләндерү" бүлеге нигезендә гамәлгә ашырыла.

Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга тәкъдим ителә. Тарихи төзелеш зоналары, жирлекнең үзәк үзәге, жирлекнең күп функцияле үзәкләре һәм зоналары өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.

171. Кече архитектура формаларына төп таләпләр түбәндәгеләр:

171.1. Территорияне төзекләндерү элементларының архитектур һәм ландшафт даирәсе характерына туры килүе;

171.2. Материалларның декоратив һәм эксплуатация сыйфатының югары булуы, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, аларны озак вакыт дәвамында саклап калу;

171.3. Конструкциянең ныклыгы, ышанычлылыгы, иминлеге.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

172. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.

172.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.

Гамәлдәге такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, тышкы мәгълүмат чаралары вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның белән тулысынча яраштырып урнаштырыла һәм файдаланыла.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары аларның тиешле торышын күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын жыештырырга тиеш.

Реклама яки мәгълүмати хәбәрләр урнаштырмыйча тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырын зарарлау, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән мәгълүматны ябыштыру, ябыштыру рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмат конструкциясе хужасы территорияне төзекләндерү һәм (яисә) фасадның тышкы кыяфәтен монтаждан соң (демонтаждан) өч тәүлек дәвамында торгызырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтацияләнергә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә объектлар корылмаларына һәм корылмаларына зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

172.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрләргә мөмкин:

- көйләнгән конструкция;

- декоратив панно;

консол конструкциясе;

- түбә конструкция;
- витрин конструкция;
- гамәлгә кую тактасы;
- режимлы табличка;
- модульле конструкция;
- стела;
- калкан конструкциясе;
- флаглар композициясе;
- Махсулаштырылган конструкция.

172.4. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр:

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, әзерләү һәм урнаштыру төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турында Россия Федерациясе законнары таләпләре, аларны саклау һәм алардан файдалану таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш;

Тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәгән килеш урнаштырылырга тиеш;

Ике яки аннан да күбрәк тел кулланган очракта, текстлар эчтәлек һәм техник бизәлеш буенча тиндәш булырга, грамоталы һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.

Гражданнарны игълан итү өчен шартлар, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары

173. Мәдәни һәм спорт чараларының игъланнарын, афишаларын урнаштыру гражданнар күпләп була торган урыннарда һәм жанлы жәяүлеләр зоналарында билгеләнә торган махсус тумбаларда, калканнарда һәм стендларда гына рөхсәт ителә.

Игъланнар өчен дивар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда асылма калканнар рәвешендә урнаштырылырга мөмкин.

VI. Коммуникацияләренә төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен уздыруга төп таләпләр

174. Юл өслекләрен грунт белән каплауга яисә ачуга бәйлә эшләр (жир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яисә ремонтлау, свай һәм шпунт тутыру, электр тапшыру линияләре терәкләрен, элемент, яктырту терәкләрен урнаштыру (алмаштыру), яктырту планын төзү, грунт планировкасы һәм башка эшләр) вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (жир эшләрен житештерү ордеры) булганда гына башкарыла.

175. Жирлек территориясен төзекләндерүгә бәйлә жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм уздыру, жир эшләрен житештерүгә ордер алу һәм алу муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

176. Яшел утыртмаларны сүтү яисә күчереп утырту кирәк булганда, Башкарма комитетның күрсәтмәсен билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерергә һәм яшел утыртмаларны сүтеп яисә күчереп утыртырга кирәк.

177. Жирлек юлларында хәрәкәтне вакытлыча чикләү яисә туктату, юлның ике ягынан да заказчылар һәм эшләр житештерүчеләр турында кирәкле барлык белешмәләренә, эшләр срокларын, әйләнешнең мөмкин булган маршрутларын мәжбүри урнаштырган вәкаләтле орган тарафыннан бирелә торган рөхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән калканның рәвеше һәм эчтәлегә рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

178. Вакыты узган ордерлар буенча коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләре ирекле дип таныла.

VII. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

179. Торак мохитне төзеклэндерү объектларын, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкән яшьтәге кешеләр һәм инвалидлар өчен торак пунктлар тирәлегеннән файдалану мөмкинлеген, әлеге объектларны өлкәннәрнең һәм инвалидларның күчеп йөрүенә ярдәм итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тоту тәкъдим ителә.

Өлкән яшьтәге затларны һәм инвалидларны хәрәкәткә китерүче техник чаралар һәм жайланмалар проектлау, төзү, урнаштыру, расланган проект документациясе нигезендә яңа төзелештә заказчы тарафыннан гамәлгә ашырылырга тәкъдим ителә.

VIII. Биналар (алардагы биналар) милекчеләренең һәм янәшәдәге территорияләренең төзеклэндерүдә корылмаларның катнашу тәртибе

180. Жирлек территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау чараларын гамәлгә ашыру максатларында хужалык субъектларына һәм физик затларга беркетелә.

181. Хужалык итүче субъектлар һәм физик затлар, әгәр законда яисә шартнамәдә башкасы каралмаган булса, янәшәсендәге территорияне жыештырырга һәм санитар карап торырга хокуклы:

181.1. идарәче оешмалар - күпфатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук 5 м радиустагы төп фасад ягыннан йә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

181.2. социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, шулай ук учреждение территориясе алдындагы жир кишәрлеге, 10 м радиуста төп фасад ягыннан йә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) башка яктан - 10 м радиуста;

181.3. Күпфатирлы торак йортларда төзелгән торак булмаган биналарны эксплуатацияләүче затлар, идарәче оешма белән шартнамә булмаган очракта, янәшәдәге территорияне озынлыкка - биналарның бөтен озынлыгы буена, киңлегенә - 10 м ераклыкта яисә юл өлеше бордюрына кадәр (юл буйлап урнашкан очракта) жыештырырга хокуклы;

181.4. сәнэгать предприятиеләре һәм барлык милек рәвешләрендәге оешмалар - аларга килү юллары, тротуарлар, аларга якын коймалар, санитар-яклау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-яклау зоналары гамәлдәге санитария кагыйдәләре һәм нормалары таләпләре нигезендә билгеләнә;

181.5. төзүче - 50 м радиустагы төзелеш мәйданчыклары янындагы территорияләр һәм гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста аларга килү юллары;

181.6. торак йортлар хужалары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки, жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлегенә асылда урнашкан чиге буенча) һәм территорияләр, 5 м ераклыкта яисә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

181.7. стационар булмаган объектлар (лоткалар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хужалары - жир участогы объекттын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм аның янәшәсендәге территория урынның тышкы чигеннән алып урам юлына кадәр 10 м ераклыкта (юл буйлап объект урнашкан очракта);

181.8. базарлар идарәче компанияләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафелар, кибетләр) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр һәм аның янәшәсендәге территорияләр кишәрлек чикләреннән 50 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

181.9. биналарның, корылмаларның милекчеләре яисә башка хокук ияләре - бина, корылма периметры яисә бирелгән жир кишәрлегенә чиге һәм аның янәшәсендәге территория участок чикләреннән 10 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

181.10.автомобиль юлының һәм башка жир кишәрлекләренең бүленгән полосасы чикләрендә урнашкан ягулык салу станцияләре - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм аның янәшәсендәге территорияләр кишәрлек чикләреннән 50 м радиуста һәм урамның машина йөрү өлешенә кадәр;

181.11.гараж кооперативлары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, кишәрлек чикләреннән 50 м радиустагы яқын территория һәм урамның юл өлешенә һәм аларга килү юлларына кадәр;

181.12.күмү урыны - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән 10 м радиуста яқын территория;

181.13.гомуми файдаланудагы территорияләр - бурычлар вәкаләтле органнарға йөкләнә;

181.14.жир кишәрлекләренең хокук ияләре - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки, жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм жир кишәрлегенең тышкы чигеннән 5 м ераклыктагы йә урамның машина йөри торган өлешенә кадәрге территорияләр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

181.15.автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау тукталышлары хужалары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территория һәм жир кишәрлегенең тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) янәшәдәге территория.

IX. Кагыйдәләр таләпләренең үтәлешен тикшереп тору

203.Физик һәм юридик затлар, вазыйфай затлар әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән жирлек территориясен төзекләндерү таләпләрен үтәүне тәэмин итәргә тиеш.

Әлеге Кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (Административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе кодексы нигезендә жаваплы булган Россия Федерациясенең федераль законнарында һәм башка норматив хокукый актларында каралган нормалар һәм кагыйдәләр нигезләмәләреннән тыш) жаваплылыкка китерә.

205. Төзекләндерү өлкәсендә законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен жаваплылыкка жәлеп итү затны күрсәтелгән таләпләрне үтәүдән һәм кертелгән хокук бозуларны бетерүдән азат итми.